శ్రీవేంకటేశ్వర స్తుతిరత్నమాల

కీ॥ శే॥ శ్రీ వేటూరి - ప్రభాకరశాస్త్రి చే
సమకూర్పఁ బడినది.

1958

తి. తి. దేవస్థానములచే ప్రచురింపబడిన తెలుగు గ్రంథముల పట్టిక,

గ్రంథముల వివరము.		రు.పై.
1. శ్రీవేంకటేశ్వర స్తుతి (సంస్కృతము తెలుగు) లిపి పద్యములు	....	0—25
2. అష్టమహిషికల్యాణము	....	0—75
3. పరమయోగివిలాసము	....	1—69
4. ఉషాపరిణయము	....	0—87
5. శ్రీ వేంకటేశ్వర వచనములు	....	0—50
6. శ్రీకృష్ణోపదేశం (సంస్కృతం — తెలుగు)	....	0—14
7. శ్రీనమ్మాళ్వార్ తిరువాయ్మొళి (తెలుగులిపి లఘువ్యాఖ్యతో)	....	5—00
8. నిత్యానుసంధానం (తెలుగు లిపి) వడగలై	....	0—50
9. ,, ,, తెంగలై	....	0—62
10. శ్రీవచనభూషణమ్	....	0—75
11. తిరుప్పావై సప్తపదులు (తెలుగు)	....	0—25
12. వీరశైవవాఙ్మయము	....	3—75
13. తిరువెఙ్గడముడైయాన్ మీద మంగళాశాసనములు	....	2—25
14. బాల భాగవతము	....	3—75
15. శ్రీనివాస విలాసము	....	
16. శ్రీ వేంకటేశ్వరమాహాత్మ్యము (తెలుగు వచనము)	....	0—50
17. శ్రీ వేంకటేశ్వర శతకము	....	0—50
18. శ్రీ వేంకటేశ్వరసుప్రభాతము (ప్రతిపదార్థము లఘువ్యాఖ్యతో)	....	0—37
19. శ్రీ వేంకటేశ్వర లఘుకృతులు	....	1—50
20. శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తుతిరత్నమాల (1-వ భాగము)	....	1—13
21. ,, (2-వ భాగము)	....	2—00
22. ఆళ్వార్ల మంగళాశాసన పాశురములు (వ్యాఖ్యతో)	....	4—00
23. తిరుప్పావై	....	0—12
24. చిత్రముల తిరుప్పావై	....	2—00
25. చిత్రముల తిరుప్పావై (కాలికో బైండింగ్)	....	3—00
26. స్తోత్రరత్నములు (తెలుగులిపి)	....	0—62
27. ఆంధ్ర కువలయానందము	....	3—75
28. అష్టాంగయోగసారము	....	1—00
29. సిద్ధాంతత్రయసంగ్రహము	....	0—75
30. అందియ కథ (పండిత శ్రీరాములురెడ్డి)	....	2—50
31. తిరుపతి యాత్రా పుస్తకము	....	0—25
32. ,, (చిత్రములతో)	....	1—00

(రేపర్ 3-వ పేజి చూడుడు.)

శ్రీ

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్తుతిరత్నమాల

కీ॥ శే॥ శ్రీ వేటూరి - ప్రభాకరశాస్త్రి చే

సమకూర్పఁబడినది.

1958

ప్రచురణ

తిరుమల-తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

రెండవ ముద్రణము
ప్రతులు 500

ముద్రణము :
తి. తి. దే. ముద్రణాలయము.

విషయసూచి

	గ్రంథనామము		పుట
1.	సుప్రభాత సేవ	....	1
2.	నృసింహపురాణము	....	7
3.	కవికర్ణరసాయనము	....	10
4.	కళాపూర్ణోదయము	....	16
5.	పరమయోగివిలాసము	....	21
6.	చంద్రభామచరిత్ర	....	22
7.	వేంకటేశ్వరవిలాసము	....	26
8.	రాజవాహనవిజయము	....	29
9.	శ్రీపాదరేణుమాహాత్మ్యము	....	37
10.	శ్రీవేంకటేశ్వరశతకము	....	48
11.	శకుంతలాపరిణయము	....	53
12.	వేంకటాచలవిలాసము	....	56
13.	ప్రబంధరాజవిజయవేంకటేశ్వరవిలాసము	....	63
14, 15.	తిరుపతి వేంకటీయము	....	72
16.	వేంకటేశ స్తవము తిరుపతికొండ	....	79

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తుతిరత్నమాల

తాళ్ళపాక పెదతిరుమలాచార్యుఁడు

ఈతఁడు 16 - వ శతాబ్దమువాఁడు. తండ్రి అన్నమాచార్యులు, తల్లి అక్కమాంబ. జన్మస్థానము రాజంపేటతాలూకాలోని తాళ్ళపాక. ఈతనికృతులు శృంగారసంకీర్తనలు, అధ్యాత్మసంకీర్తనలు, శృంగార దండకము, చక్రవాళమంజరి, శృంగారవృత్తశతకము, శ్రీవేంకటేశోదాహరణము, నీతి సీస శతకము, సుదర్శనరగడ, రేఫఱకారనిర్ణయము, ఆంధ్రవేదాంతము(ద్విపద), ఆంధ్రహరివంశము, భగవద్గీత(వచనము), వెంకటేశ్వరవచనములు, శ్రీవేంకటేశ్వరప్రభాత స్తవము, యావజ్జీవము పరమభాగవతుఁడుగాఁ గాలక్షేపమొనర్చిన మహనీయుఁడు. ఈతనికి వేదాంతాచార్య, కవితార్కికకేసరి, శరణాగతవజ్రపంజరబిరుదములు గలవు. *శ్రీవేంకటేశ్వరప్రభాత స్తవము పూర్తిగా నీక్రింద నీయబడినది.

శ్రీగురుం దర్థితో శేషాద్రి యందు
యోగనిద్రాకేళి నున్న యత్తఱిని
వనజాస నాది దేవత లేఁగుదెంచి
వినుతించి రప్పు డవ్విధ మెట్టి దనిన
శ్రీకర ! వేంకటక్షితిధరావాస !
నాకేంద్రనుత రమానాథ మేల్కొనుము
వసుదేవదేవకీ వరగర్భజాత
కిసలయాధర రామకృష్ణ మేల్కొనుము

---

* 1945 సం॥లో శ్రీవేంకటేశ్వర వచనములలో అచ్చయినది.

తపము పెంపున యశోదానందులకును
గృపతోడ శిశువైన కృష్ణ మేల్కొనుము
పూతనాకైతవ స్ఫురిత దుర్వార
చైతన్యహరణ ప్రశస్త మేల్కొనుము
అఱి ముఱి శకటాసురాంగంబు లీల
విఱుగఁ దన్నిన యదువీర! మేల్కొనుము
సుడిగాలిరాకాసి స్రుక్కడంగించి
కెడపిన యదుబాలకృష్ణ మేల్కొనుము
మద్దులఁ గూల్చి యున్మదవృత్తి మెఱయు
ముద్దుల గోపాలమూర్తి మేల్కొనుము
అద్రిరూపం బైన యఘదైత్యుఁ జంపి
రౌద్రంబు మెఱయు భూరమణ మేల్కొనుము
ఆననంబునఁ దల్లి కఖిల లోకములు
పూని చూపిన యాది పురుష మేల్కొనుము
ఖరధేనుకాసుర క్రకచ మేల్కొనుము
వరగర్వఘనబకవైరి మేల్కొనుము
చతురాననుఁడు వత్ససమితి నొంచినను
బ్రతి యొనర్చిన పరబ్రహ్మ మేల్కొనుము
గురుతర గోపాల గోపికాయాస
తరణ గోవర్ధనోద్ధరణ మేల్కొనుము
కాళియ ఫణిఫణాంగణనృత్యరంగ
లాలితచరణ విలాస మేల్కొనుము
అతుల కుబ్జామనోహరుఁడ మేల్కొనుము
చతురమాలాకార శరణ మేల్కొనుము
వనజాక్ష! యక్రూరవరద మేల్కొనుము

వినయవాక్యోద్ధవవినుత మేల్కొనుము
కోకలిమ్మన్నఁ గైకొన కున్నఁ బట్టి
చాకిఁ గొట్టిన యట్టి సరస మేల్కొనుము
భుజవిక్రమ క్రమస్ఫూర్తిమై భోజ
గజముఁ జంపిన బాహుగర్వ మేల్కొనుము
జెట్టి పోరను గిట్టి చీరి చాణూరు
చట్టలు వాపిన శౌరి మేల్కొనుము
శంసింప జగదేకశరణంబ వైన
కంసుని తలగొండు గండ మేల్కొనుము
మానిత సామ్రాజ్య మండలి నుగ్ర
సేను నిల్పిన ధర్మశీల మేల్కొనుము
పరలోకగతులైన బాలురఁ దెచ్చి
గురున కిచ్చిన జగద్గురుఁడ మేల్కొనుము
చండ భారతరణచాతుర్య ధుర్య
గాండీవిసారథ్యకరణ మేల్కొనుము
బలభేది భేదించి పారిజాతంబు
నిలకుఁ దెచ్చిన జగదీశ ! మేల్కొనుము
బాణబాణాసనోద్భట భీమబాణ
పాణిఖండన చక్రపాణి మేల్కొనుము
రాజసూయమున శూరతఁ జైద్యుఁ దునిమి
పూజలందిన జగత్పూజ్య మేల్కొనుము
మురనరకాసుర ముఖ్య దానవులఁ
బొరిగొన్న యదురాజపుత్త్ర మేల్కొనుము
వీరకౌరవసభ విశ్వరూపంబు
ధీరతఁ జూపిన దేవ ! మేల్కొనుము

ఇంపునఁ బృథుకంబు లిడిన కుచేలు
సంపన్నుఁ జేసిన చతుర! మేల్కొనుము
దారుణభూభారతరణావతార
భూరిప్రతాపవిస్ఫురణ మేల్కొనుము
సదమలానంద! నిశ్చయముల కంద!
విదురుని విందగో! గోవింద! మేల్కొనుము
భోజకన్యాముఖాంభోజ ద్విరేఫ
రాజీవనయనాభిరామ! మేల్కొనుము
వరరూపవతి జాంబవతితోడి రతుల
నిరతిమై నోలాడు నిపుణ! మేల్కొనుము
మంజుల సత్యభామామనస్సంగ
రంజితగాత్ర సంరంభ మేల్కొనుము
లలిత కాళిందీవిలాసకల్లోల
కలిత కేళీలోల ఘనుఁడ మేల్కొనుము
చారుసుదంతా విశాలాక్షికుముద
సారప్రభాపూర్ణచంద్ర! మేల్కొనుము
నేత్రరాగవిశేష నిచిత ప్రతోష
మిత్రవిందారసోన్మేష! మేల్కొనుము
భద్రానఖాంకుర బాలచంద్రాంక
ముద్రిత భుజతటీమూల! మేల్కొనుము
లక్షణాపరిరంభ లక్షితోదార
వక్షోవిశాలకవాట! మేల్కొనుము
వేడుకఁ బదియాఱువేల కామినులఁ
గూడి పాయని పెండ్లికొడుక! మేల్కొనుము

కలిత నక్రగ్రాహగంభీరజలధి
వలయిత ద్వారకావాస ! మేల్కొనుము
జలదనీలశ్యామ ! జగదభిరామ
వెలయ మేల్కొను మంచు విన్నవించుటయు
వీనులఁ గదిసిన వెలిదమ్మికన్నుఁ
గోనల నమృతంబు గురియ మేల్కొంచి
సరసిజాక్షుఁడు దేవసంఘంబు మీఁద
కరుణాకటాక్షవీక్షణము నిగుడ్చి
శ్రీవేంకటాచల శిఖర మధ్యమున
సౌవర్ణమణిమయ సౌధంబు లోన
పూగ చంపక కుంద పున్నాగ వకుళ
నాగరంగప్రసూన విరాజమాన
తరులతా పరివేష్టితం బైన యట్టి
నిరుపమ కోనేరి నిర్మలాంబువులఁ
దిరుమజ్జనంబాడి దివ్యాంబరంబు
ధరియించి దివ్యగంధము మేన నలఁది
నవరత్నమయ భూషణంబులు దాల్చి
వివిధ సౌరభముల విరు లోలి ముడిచి
ధారుణీ సురులకు దానంబు లొసఁగి
చేరి యక్షతములు శిరమునఁ దాల్చి
వినుతులు గావింప విబుధ సన్మనుల
మనవులు విని వారి మన్నించి మించి
యగణితరత్నసింహాసనారూఢుఁ
డగుచు మేరువు మీఁది యభ్రంబు వోలెఁ
గరకంకణోజ్జ్వలకంకణనంబు లెసఁగ

సరసిజముఖులు వెంజామరల్ వీవ
బంగారు గుదియల పడవాళ్ళు దొరలు
భంగించి యటు బరాబరులు సేయంగ
నారదవీణా నినాదంబు లెసఁగ
చారణ మునిసిద్ధ సంఘంబు గొలువ
నానాప్సరస్సతుల్ నాట్యఘుల్ సేయ
మానవేశులు మహామహులు సేవింప
ఘనతర నిత్యభోగంబులు వెలయ
జనుల కెల్ల మహాప్రసాదంబు లొనరఁ
గోరిన వారికిఁ గోర్కు లీడేర
నీరీతి జగముల నేలుచు నుండు
నని భక్తిఁ దాళ్ళపాకాన్నమాచార్య
తనయుండు తిమ్మయ తగఁ బ్రస్తుతించె
నేచి యీ కృతి ధరణీశుల సభల
నాచంద్రతారార్కమై యొప్పుఁ గాక !

౨

ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ

ఈతఁడు 14-వ శతాబ్దమువాఁడు. తండ్రి సూరనార్యుఁడు. తల్లి పోతమాంబ. జన్మస్థానము నెల్లూరుజిల్లాలోని గుడ్లూరు. ఈతఁడు పోలయ వేమారెడ్డియాస్థాన కవీశ్వరుడుగా నుండెను. ఇతనికి శంభుదాసుఁడు, లేక ప్రబంధపరమేశ్వరుఁడని బిరుదు గలదు. భారతారణ్యపర్వశేషము, నృసింహపురాణము, హరివంశము, రామాయణము లీతని కృతులు. ఈ స్తుతిపద్యములు నృసింహపురాణములోనివి. బ్రహ్మాండపురాణోక్తమయిన శ్రీ నరసింహావతారకథ యిందలి యితివృత్తము, ఈ గ్రంథము అహోబిల నరసింహస్వామికంకిత మీయఁబడినది.

కం॥ అందంద చాగి మ్రొక్కుచు
బృందారకు లధికభక్తి భీతవికాసా
నందంబులు డెందంబుల
సందడి గొన మస్తక ప్రశస్తాంజలులై.

కం॥ ఆవిశ్వరూపరూపము
భావించుచుఁ దత్ప్రభావభంగుల మది సం
భావించుచుఁ దత్పరమతు
లై వినుతింపంగఁ దొడఁగి రప్పరమాత్మున్.

ఉ॥ శ్రీవసుధాకళత్ర ! యతసీసుమనోతిమనోజ్ఞగాత్ర ! మా
యావిహితత్రిలోక ! నిగమార్థవివేకవిపాక ! భవ్యసం
సేవకసౌమ్యమానసవశీకృతరూప ! భవాంధకారని
ర్ధావనదీప ! దీప్తనవతామరసేక్షణ ! విశ్వరక్షణా !

చ॥ భవ దురునాభిరంధ్రభవపద్మరజఃపరిమాణపాకసం
భవుఁడు విధాత తద్విమలభావకళాకణమాత్రవై భవో
ద్భవము జగంబు తద్వివిధ భంగిక సర్గములోన నొక్కరుం
డివి యని నిశ్చయింప గలఁడే! భవదీయ గుణంబు లచ్యుతా!

ఉ॥ ఎందును నిన్నుఁ గన్న జనులెందును గల్గరు వెండి యెద్దెసం
జెందవు నిన్ను నెద్దెసలఁ జెందని క్రించులభక్తి నొక్కటన్
బొందు గొనంగఁ జాలు కృతపుణ్యులు గల్గినఁ జాలు వారికిన్
బొందగునీలసత్కరుణ పుణ్యయశోమహానీయ మాధవా!

శా॥విన్నంజాలు భవన్మహత్త్వము భగద్విజ్ఞానసద్గోష్ఠి లో
నున్నంజాలు భవత్పదాంబురుహసేవోత్సాహసంపన్నులం
గన్నంజాలు భవత్సమంచిత జగత్కల్యాణనామంబుఁ బే
ర్కొన్నంజాలు నరుండు శాశ్వతశుభారూఢుండు లక్ష్మీశ్వరా!

ఉ॥ అక్షరయోగయుక్తులు సమంచితసత్యదయానురక్తు లా
లక్షితసర్వధర్ములు విలంఘితకర్ములు బుద్ధికల్పితా
పాక్షరవాక్యరూపులు నిరాకృతకోపులు సంయమక్షమా
శిక్షితు లక్షయుల్ నిను భజించు మహాత్ములు నీరజోదరా!

చ॥ తమతమ పూర్వవాసనలఁ దత్పరులై వివిధాగమోక్త కృ
త్యములు వహించె భవ్యపరతత్త్వము నయ్యయి సంజ్ఞలం బ్రయ
త్నమునఁ దలంచు సంయతమనస్కుల కెల్లను జేరుచోటు శ్రీ
రమణ భవత్పదంబు సుచిరస్థితి నేశుల కద్దిచాట్పునన్.

ఉ॥ విద్యలకెల్ల నాద్యుఁడును వేద్యుఁడు నై తనరారు నిన్ను న
భ్యుద్యత కర్మరూపముగ నుల్లమునం దలపోసి యెంతయుం
జోద్యపు భక్తి యజ్ఞపురుషుండని పూనిభజింతురెందుఁ ద్రై
విద్యులు నాకలోకపదవీపదదీ(?)ప్ర త్రిలోకనాయకా.

శా॥ దృష్టాదృష్టఫలస్పృహావిముఖులై దిక్పూర్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధనము నుత్సేకించి యవ్యక్తసం
సృష్టిన్ బాసి నిరస్తవైకృతు నుదాసీనాత్మ షడ్వింశు వి
స్పష్టైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యు లెలమిన్ భావింతు రాత్మేశ్వరా.

చ॥ యమనియమాభివర్ధితము లై మగుడంగ మనశ్శరీరముల్
శమితముగా మరుచ్చయము సంతతజీవపరాత్మతత్త్వరూ
పములు విభేద మై మఱపు పాటిలి కాలముఁ ద్రిమ్మింగి యోగివ
ర్గము గను చిత్సుఖానుభవగర్వము సర్వము నీవ కేశవా.

చ॥ పరగు పదార్థపంచకము పాశములై తనుఁ జుట్టఁ దూలుచున్
దిరిగెడు జీవుఁడున్ బశువు దేశికపుణ్యకటాక్షవీథిఁ ద
త్పరమతిఁ జేరఁగా నపరబాధముక్తి శుభంబు నిచ్చు నీ
శ్వరుఁడుగ నిన్నెఱుంగుదురు శైవులు శాశ్వతచిన్మయాత్మకా.

ఉ॥ దాస్యమొకండునుం బరమధర్మముగాఁ గొని యన్యధర్మ మా
శాస్యముగా గణింపక యసంశయనిశ్చలభక్తిసంతతో
పాస్యు నశేషభవ్యపురుషార్థభవైకవిధాయి నిన్ను నా
లస్యతఁ బాంచరాత్రులు దలంచి భజింతురు భక్తవత్సలా.

3

సుంకసాల నరసింహకవి

ఈతడు 16-వ శతాబ్దమువాఁడు తలిదండ్రులపేరు, నివాసస్థానము యెఱుఁగరాదు. భట్టరుచిక్కాచార్యుల శిష్యుఁడ నని చెప్పుకొన్నాఁడు. తన గ్రంథమును శ్రీరంగనాథున కంకితమిచ్చినాడు. మాంధాతృచరిత్ర మిందలి యితివృత్తము. కవిత్వము సంస్కృతపదభూయిష్ఠముగా నున్నది.

కవికర్ణరసాయనము

వ॥ ఇట్లు గరుడవాహనరూఢుండై యారూఢదివ్యముని సేవ్యమానుండై యఖిలభువనావనదక్షుండై పుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు.

శా॥ హర్షాశ్చర్యభయంబు లుప్పతిల సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి యు
త్కర్షింపంగఁ దరంబు గాని యొకయంతస్సౌఖ్యముం బొంది పై
వర్షింపం బ్రమదాశ్రుపూరము కరద్వంద్వంబు నొక్కొంతగా
శీర్షంబుం గదియించి సాంద్రపులక శ్రేణీపరీతాంగుఁడై.

దండకము॥ శ్రీవల్లభా! గల్లభాగద్వయీదర్పణాత్యర్పణాలోక! లోకత్రయత్రాణలీలాకళాదక్ష! దక్షాత్మజాభర్తృచూళీపరిష్కారమందారమాలాభవత్పాద నిర్యత్పయోధార! దారాసహస్రాంశుదీప్తప్రభాభార దూరీకృతారాతిదైతేయనాథా వరోధాంజన ధ్వాంత సంతాన! సంతానభూజప్రభాపాదపార్థిప్రజాభీష్టవస్తుప్రదానప్రశస్తా! సమస్తాత్మభావానుభావంబు నీ వంబుజాతాక్ష! కైకొన్న పైకొన్న

నీమాయ నేమాయథామానముం గానఁగా లేక నా నానుసంధాన సంధానుబంధానుబంధాంధకారంబుచే నిన్నెఱుంగం దేఱంగం దరంబా ? ఖువిం జిత్తగర్తంబునం గర్తృతాహంకృతిన్ జీవ బీజంబు సంకల్పరూపాంకురం బౌచు నుద్దామకామాదికాండప్రకాం డంబు లడ్డంబుగాఁ బుత్రమిత్రాది పత్రంబులన్ జొంపమై సంప దల్ మవ్వపుంగ్రొవ్విరుల్ గాఁ బునర్జన్మకృద్బీజసంయోజనామాత్ర పాత్రంబుగాఁ గర్మమర్మంబునం బండ నొండొంటి కంటైన యీ మేను లన్మానులం దట్టమైనట్టి నిస్సారసంసారఘోరాటవీవాటిక న్నిర్గమింపంగ మార్గంబు లేకెమ్మెయిం ద్రిమ్మరం గండ్లు ముండ్లుంగొనన్ నొప్పిచే నెవ్వగం గూలుచుం దూలుచుం తద్వ్య పాయం బుపాయంబునం జెందు టానందమై తోఁచు నందందమై నింద్రియద్వంద్వసంప్రాప్తిచేఁ దప్తులైమ్మైన మానేరముల్ దూర ముల్ జేసి యాశీవిషాధీశశయ్యా! మదీయాపదల్ వాపవే! పాప వేగోదయంబింక మిమ్మింక నాలింపఁ బాలింపఁగా దిక్కుదక్కె వ్వరే! నవ్వరే చీఁకునుంజీకుఁ జేయూఁతగాఁ జేఁత కీదృశ్య విశ్వంబునం దత్త్వభావంబు భావంబునం దాన కానంగ లేఁడొక్క రుం డొక్కరున్ముక్తునింజేయఁగా శక్తుఁడే? యుక్తి సంధిత్స మాత్సర్యబద్ధైకబుద్ధిన్వికల్పించి కించిత్పరిజ్ఞానముం గానఁగా లేని దుర్వారదుర్వాదులం గాదనం జాలి లీలాకలోత్సేకతన్నైక తాపా ద్యమానుండవై యెన్నునుద్యోగివై నీతవిద్యాగతిన్ లోకమున్ దూరితాలోకముంజేసి చీకాకుగాఁ గాకు సేయంగ నేపోకలం బోక యేకాకులై యాకులైశ్వర్య కార్యంబు వర్జించి పంచేంద్రియాది

ప్రపంచంబు నిర్జించి మోహంబులం గోసి దేహంబులఁ బూర్ణగేహంబులఁ రోసి శీతాతపాభీరులై జీర్ణపర్ణానిలాహారులై ఘోర తీవ్రప్రభాచారచాతుర్య ధుర్యులమ్మహాయోగివర్యుల్సదాగాథసంబోధ సంబాధనిర్బాధహృద్వీథులఁ నిన్ను శోధించియుఁ గట్టిగాఁ బట్టలేరన్నమ మ్మెన్నఁగానేల! యేలావృథాగాధ లింకఁ? భవాంధాంధుమూలంబులం గూలి యుక్కిదిదిక్కిదియుఁ లేని మూఢుల్నిరూఢానుకంపా గుణావిద్ధులం జేసి నీవుద్ధరింపంగఁ దారెంతయుఁ నీపదారాధనాసాధనాసక్తులై భక్తిసంయుక్తులై ముక్తులై శుద్ధ మిద్ధంబు వేదప్రసిద్ధం బసూయం బమానం బమేయం బవాచ్యం బమోచ్యం బనాశం బనీకాశ మేసౌఖ్య మాసౌఖ్యముం గాంతు రబ్జాలయాకాంతా! యేక్రంతలఁ వ్రంతలఁ జెందలే నుందలే నింక నేఁ గింకరత్వంబు తత్త్వంబుగాఁ జూచెదఁ దాస్యమాశాస్యముంగా నపేక్షించెదఁ భృత్యకృత్యంబు నిత్యంబుగాఁ గోరెదఁ సేవకత్వంబు సత్యంబుగా నెంచెదఁ దావకీ యార్హ్యనిర్హేతుకారుణ్యగణ్యైకవీక్షంగటాక్షింపవే! శిష్టరక్షాపరా! దుష్టశిక్షాకరా! ధర్మసంస్థాపకా! శర్మసందీపకా! భక్తకర్మచ్ఛిదా! ముక్తిమర్మప్రదా!

సీ॥ తృష్ణాపరుం డైన తెరువరి తియ్యని
 మున్నీటిసలిలంబు లెన్ని గ్రోలు
నిరుపేద యగువాఁడు నిర్జరగిరిఁ జేరి
 జాతరూపం బెంత సంగ్రహించు
గణనాపరుం డైన గణకుండు సమకొని
 రిక్కల నెన్నింటి లెక్క వెట్టు

లంఘనోన్ముఖుఁ డైన జంఘాలుఁ డొక్కరుం
డిమ్మహీవలయంబు నెంత గడుచు

గీ॥ నట్టిదయ వో యనంతకల్యాణగుణస
మృద్ధుఁ డగు నిన్ను నను బోఁటి యెంత పొగడు
నెంతమాత్రయుఁ బొగడుట కేది యెఱుక ?
యెఱుక నేఁ డిఁకఁ గలుగునే ? యీశ్వరేశ !

చ॥ తొలుదెసవేల్పుమానికపుఁదోరపుఁగాంతికి మేలుబంతి క్రొ
మ్మొలకమొయిళ్లవన్నియలమొల్లమికిందగుపుట్టినిల్లు గుం
పులుగొనుతోరపుంబసిమిబూమియచూపువిడంబనంబు నీ
బలితపుమేనిచాయ కనుఁబండవు నా కొనరించె నచ్యుతా !

చ॥ అసుజలవర్గముం జలరుహంబులు నీశ్వర ! తారు శారదో
ల్లసనముఁ బూని యైన నవిలంఘ్యతమఃకృతమీలనంబు రా
జనవృతి కల్మి యందలిప్రసాదము నొందక యుండు నట్టి నీ
యసమపదాబ్జయుగ్మ మలరారెడు మామక మానసంబునన్.

చ॥ సురనదికంటెఁ దార తొలుచూలుసుమీ యని యెల్ల వారికిన్
జిరతరధాళధళ్యమునఁ జెప్పక చెప్పెడు భంగిఁ బొల్చు నీ
చరణబినప్రసూననఖచంద్రమరీచులు పర్వి నామదిం
దొరలు తమంబు వోనడిచెఁ దోయరుహోత్పల బంధులోచనా !

చ॥ సిరియును ధాత్రియున్ శయకుశేశయయుగ్మములం బ్రవీణలై
సరసత నొత్తుచోఁ బొదలి సంకులముత్పలకాంకురావళుల్
బెరసిన యప్పు డీమెఱుఁగుఁబిక్కలు నిక్కము దాల్చ కుండునే
యురగశయాన ! పాదకమలోచితకంటకనాళ భావమున్ ?

ఉ॥ అందములైన నీతొడలయాకృతిశోభ వహింప లేని యా
నిందకుఁజాలమిం నిలువు నీఱగు చెంత యనంటికంబముల్
నందిత భక్తలోకయతులం బగు నీ భవదూరుసామ్యముం
బొందఁ దలంచు ధూర్తమతిఁ బొందె నధోగతిహస్తిహస్తముల్.

ఉ॥ కన్నులపండువై ధగధగం జిగిరంగుఁ రుఱంగలింపఁగాఁ
జెన్ను వహించు నీపసిఁడిచేల వహించిన నీలవర్ణ ! నీ
యిన్నెఱిఁ జూడ మీఁదినగ మెల్ల ఘనాఘనపంక్తి పర్విపై
కొన్న మెఱుంగుబంగరువుకొండగతిం దిలకించె నెంతయున్.

ఉ॥ లోకము లెన్ని యన్నియును లోఁగొనియుం దనలేమిఁ జూపు నీ
యాకృశమధ్యభాగ మిపు డీక్షణలక్ష్యము గా దటంచు నే
నోకమలేశ ! లే దనుట యుక్తముగా దలబ్రహ్మఁ గన్న నా
శీకముతోడి పొక్కిలికి లేమి ఘటిల్లెడు నట్లు గావునన్.

చ॥ పొలుపుగ మధ్యదేశమునఁ బూనిన కౌస్తుభ మెఱ్ఱచాయలన్
ధళధళితద్యుతుల్ గొలుప దైత్యవిమర్దన ! నీయురంబు ని
ర్మలరుచి గూడఁ బొల్చె నడుమం బ్రతిబింబితబాలభానుమం
డలము వెలుంగఁ బొల్చు యమునానది గన్న హ్రదంబు కైవడిన్.

చ॥ దళితమహేంద్రనీలరుచిదాయకవిగ్రహ ! నీగభీరతా
జలనిధిభావముం దెలుపఁ జాలిన లక్షణలక్షితంబులై
యలవడెఁ గంకణాంకితములై సముదంచితశంఖచక్రసం
కలితములై యభంగపరిఘాసమతుంగభుజాతరంగముల్.

చ॥ తన సుషమావిశేషములఁ దప్పక శంఖములన్ జయించుటం
దనికిన కీర్తిరేఖలవిధంబున నుజ్జ్వలకాంతిఁ బొల్చు నీ
యనుపమ తారహారలతికాపరికల్పితవేల్లనంబుచేఁ
గనుఁగొన నొప్పు నీ కిపుడు కంధరకంధరవర్ణబంధురా!

చ॥ వెడ వెడ క్రొత్త క్రొత్త మొగి విచ్చిన కెందలిరాకుఁ గెంపు చూ
పెడు జిగి గల్గు నీయధరబింబమరీచులు దొంగలింప నీ
బెడఁగు వహించు నెమ్మొగము పేరిటి పున్నమ చందమామకున్
సడలని దట్టపుం బొడుపుఁ జాయ ఘటించెడు నంబుజోదరా!

చ॥ తిలకితదంతకాంతు లనుతీవమెఱుంగులు సుస్వరాఖ్యగ
ర్జలు గల నీవచోమృతరసంబులు పైఁగురియంగ నామదిం
గల భవతాప మెల్ల విడి గ్రమ్మరె యంగకదంబకంబులం
బులకనవాంకురంబు లివి పొందగు రీతి గదా! గదాధరా!

ఉ॥ ముద్దులుగుల్కు నీభువనమోహనకుండలరత్నదీధితుఁ
గ్రద్దఱిలాగుమై ధళధళందొలుపారెడు భంగిఁ జూడఁగాఁ
దద్దయుఁ జెన్నుమీరెడు పదప్రణతావనకేళిలోల! నీ
నిద్దపుచెక్కుటద్దముల నిల్వక జాఱుచుఁ బ్రాకు కైవడిన్.

ఉ॥ క్రొవ్వున మచ్చరించి తుద గూడక వే శరణార్థిబుద్ధితో
నివ్వటిలంగ నీమొగము నెమ్మదిఁ జొచ్చి వెలుంగు మవ్వపుం
గ్రొవ్విరితెల్లదామరలొకో యనఁగాఁ దగి చక్రహస్త! లే
నవ్వుదొలంకు నీదు నయనంబులు నామదిఁ జూఱ లాడెడిన్.

ఉ॥ నాసికపేరి మవ్వపుటనంటికిఁ బైబొమ లాకు లయ్యె ను
ల్లాసము చూపు లేఁత మొవులాగు మెయిం దిలకంబు గగ్గెడుం
బ్రాసవగంధ మింకు నని బంభరడింభకపంక్తి చేరు న
ట్లై సకలేశ! నీదునిటలాలకజాలక మింపు గొల్చెడిన్.

చ॥ అభయవితీర్ణిధుర్య! కరుణామృతవర్షము చూపు మేఘస
న్నిభుఁ డగు నీకు నీవివిధ నిర్మలరత్నకిరీటభూషణ
ప్రభలు ఘటించు చున్నయని భక్తమయూరమహోత్సవంబుగా
నభినవపాకశాసనశరాసనసృష్టికళాకలాపముల్.

ఉ॥ ఉల్లము చల్ల నయ్యె మొద లూడె మనోరథముల్ జగంబుపై
నొల్లమి పుట్టె చేరుగడ నొందితి నీశుభదివ్యవిగ్రహో
ద్యుల్లసనావలోకనసుఖోదధి లోపల నోల లాడుచుం
దొల్లిటివాఁడఁ గానిగతిఁ దోయరుహేక్షణ! సంతసించెదన్.

చ॥ తెలియని ధూర్తవర్తనులు తెంపరులై తమ యుక్తిభంగులన్
బలుకుట గాక నిక్కముగ భక్తివశుం డగు నిన్నుఁ జూడఁగాఁ
గలుగుటకంటె నొండొక సుఖంబును గల్గునె కల్గనిమ్ము నా
తలఁపున కింపుగా దిదియ తప్పక కల్గ ననుగ్రహింపవే!

పింగళి సూరనార్యుడు

ఈతడు 16-వ శతాబ్దమువాఁడు. తండ్రి యమరన్న, తల్లియబ్బమ్మ. ఇతని నివాసస్థానము కర్నూలు మండలములోని యాకువీడు, నంద్యాల మొదలగునవిగా తోచుచున్నది. నంద్యాల పరిపాలకు డగు కృష్ణరాజు ఆస్థానములో నుండెను. గరుడపురాణము, గిరిజాకల్యాణము, రాఘవ పాండవీయము, ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, కళాపూర్ణోదయము లీతని కృతులు. మొదటి రెండు నామమాత్రావశిష్టములు, ఈ స్తుతిపద్యములు కళాపూర్ణోదయములోనివి.

కళాపూర్ణోదయము

సీ॥ మణిమయప్రాకారమండపగోపురో
        దీర్ణకాంతులచేతఁ దేజమునకుఁ
    జారునదీహస్తచామరవీజన
        వ్యాపారములచేత వాయువునకు
    నారాధనార్థయాతాయాతజనవిభూ
        షారజోవృష్టిచే ధారుణికిని
    హృద్యచతుర్విధవాద్యస్వనోపయో
        గ ప్రవర్తనముచే గగనమునకు
గీ॥ నిజనవాగరుధూపజనీరవాహ
    జననసంబంధమహిమచే సలిలమునకుఁ
    బావనత్వంబు గలుగంగ బరగు వేంక
    టేశునగరు దాఁ జేరి యింపెసగ మెసఁగ.

క॥ మునుపు పరివారదేవత
లను దగ సేవించి నిర్మలప్రేమభరం
బున మేను గగురుపొడువఁగ
ననఘుఁ డతఁడు లోని కరిగి యగ్రమునందున్.

సీ॥ మృదుపదాంబుజములు మెఱుఁగుటందెలుఁ బైడి
దుప్పటియును మొల ముప్పిడియును
మణిమేఖలయు బొడ్డుమానికంబును వైజ
యంతియు నురమున నలరు సిరియు
వరదహస్తముఁ గటి వర్తిల్లుకేలు శం
ఖముఁ జక్రమునుదాల్చు కరయుగంబుఁ
దారహారంబులుఁ జారుకంఠంబు ని
ద్దపుఁ జెక్కులును నవ్వుదళుకు పసలు

గీ॥ మకరకుండలములును దామరలఁ దెగడు
కన్నులు మానోజ్ఞనాసయుఁ గలిగి బొమలు
ముత్తియపునామమును రత్నమకుటవరము
నెసఁగ గనుపట్టు శ్రీవేంకటేశుఁ జూచె.

వ॥ ఇట్లు జూచి,

శా॥ ప్రత్యంగంబును మిక్కిలిం దడవుగా భావించి భావించి యా
దైత్యారాతితనూవిలాసము సమస్తంబుఁ బిలోకించెఁ దా
నత్యంతంబును వేడ్కఁ బొంగుచు నితాంతాశ్చర్యముం బొందుచున్
గృత్యంబేమియుఁ గొంత ప్రౌఢిఁ దెలుఁగ కక్షీణప్రమోదంబుతోన్.

వ॥ పదంపడి నిజానుభవం బిట్లని యుగ్గడింపం దొడంగి,

సీ॥ పదపద్మములఁజిక్కి పాయదు నాదృష్టి
కనకాంబరమున కేకరణిఁ దెత్తుఁ
గనకాంబరమునఁ గీల్కొనినఁ జలింప దే
నుదరబంధమున నె ట్లొనరఁ గూర్తు
నుదరబంధమున నింపొంది భేదిల్లదు
శ్రీవత్సమున కెట్లు చేరఁ దిగుతు
శ్రీవత్సమునఁ దారసిలిన రానేరదు
కేలుదామరల కేక్రియ మరల్తుఁ

గీ॥ గేలుఁదామరలను గళశ్రీల మోవి
మకరకుండలముల గండమండలముల
నాసఁ గనుఁగవ బొమలఁ గుంతలము లందు
నెందుఁ బర్విన విడఁజాల దేమి చెప్ప.

సీ॥ ఒసపరిపసమించు పసిఁడిదుప్పటివాని
శుభమైన యురముకౌస్తుభము వానిఁ
దెలిదమ్మిరేకులఁ దెగడుకన్నుల వానిఁ
గమ్మకస్తురితిలకమ్ము వాని
తొలుఁబల్కుగిల్కుపావలఁజరించెడు వాని
జలువతావులసెజ్జ నలరు వాని
నింద్రనీలపుడాలు నేలువర్ణము వాని
సిరి మరుల్గొలుపుమైచెలువు వాని

గీ॥ మకరకుండలదీప్తి డంబరము వాని
డంబు నెఱపెడు మణికిరీటంబు వాని
రంగనాయకుఁ గాంచి సాష్టాంగనతులు
సలిపి తన్మూర్తియంతయుఁ గలయఁ జూచె.

వ॥ ఇత్తెఱంగునం జూచి,

చ॥ తమి యమరంగ నొక్కొకటి దక్కఁగ నేలెడు నౌర మద్విలో
కముల మణికిరీటమును గస్తురినామము నవ్వుమోము హా
రములును వైజయంతియు నురస్థలరత్నము శంఖచక్ర ము
ఖ్యములును బొడ్డుఁదామరయుఁ గంకణకాంచిపదాంగదాదులన్.

సీ॥ దివ్యసంయమిమనస్థ్సితిఁ బోల్చు మత్కల
దైవంబుపదములఁ దలఁపుఁ జేర్తు
నఖిలలోకస్రష్ట యగు బ్రహ్మఁ గన్న మ
త్ప్రాణబంధువునాభి నాత్మఁ జేర్తు
దైతేయకంఠ నిర్దళనంబు లైన నా
స్వామిహస్తముల భావంబుఁ జేర్తు
లక్ష్మిచన్గవకు నలంకారమైన నా
తండ్రివక్షమునఁ జిత్తంబుఁ జేర్తు
గీ॥ నుల్లమునకును జూడ్కికి వెల్లిగొలుపు
నా వరదుమోమునందు మనంబుఁ జేర్తు
ననుచు గీతరూపములుగా నాశుకవిత
నుతుల రచియించి పాడుచు నతఁడు గొలిచె.

౨౪

సిద్దిరాజు తిమ్మరాజు

[ఈతఁడు 16-వశతాబ్దమువాఁడు, అళియరామరాయల మేనల్లుఁడు, కొండవీటిప్రభువు. తండ్రి ఓబళరాజు, తల్లిపేరెఱుఁగరాదు. ఆళ్వారాచార్యుల వర్ణన మిందలి యితివృత్తము. ప్రౌఢమైన కవిత్వము. మంగళగిరి నృసింహస్వామి కంకితమీయబడినది, ఇతరకృతులెఱుంగరావు.

పరమయోగివిలాసము

సీ॥ వినతులకొనఁగఁదాల్చిన శాంతరసమన
నడుగులఁ గటకహీరాంశు లమరఁ
గటి నిడ్డకేల్దమ్మిఁ గడు రాలి క్రమ్ముపు
ప్పొడివోలెఁ బసిఁడిపచ్చడము దనర
నార్తుల కిదియ దిక్కని తనపాదద్వ
యము చూపుగతి వరహస్త మమరఁ
గడుదయాదృష్టిఁ దెల్పెడుతటిల్లతరీతి
హృదయస్థలిని లక్షి యింపునెఱప

గీ॥ నాననేందుసుధాధార లనఁగ దార
హారవల్లులు నురమున నలరుచుండఁ
జారుమకుటాభిశోభియు శంఖచక్ర
హృద్యపార్శ్వుండు మావేంకటేశ్వరుండు.

౬

తరిగొప్పులమల్లన

ఈతఁడు 16-వ శతాబ్దము తుదిభాగమున నుండినవాఁడు. నివాస గ్రామము చంద్రగిరి, ఆఱువేలశాఖలోనివాఁడు, మధ్వమతస్థుఁడు. తండ్రి నృసింహుఁడు, తల్లి తిప్పాంబ. ఈ గ్రంథము మాహూరపురమునందలి దత్తాత్రేయదేవున కంకితమీయబడినది. శ్రీకృష్ణునకు సత్యభామయం దుదయించిన చంద్రభానుఁడు రుక్మబాహునికూఁతురగు కుముదినిని పెండ్లి యాడుట యిందలి యితివృత్తము. కవిత్వము రసవంతము.

చంద్రభానుచరిత్రము

సీ॥ అనశనవ్రతముచే నతులకార్శ్యంబునఁ
గనుపట్టు నోరి బీగముల వారు
మ్రొక్కుఁ దీర్చుటకునై మూఁకమూఁకలు గూడి
యేతెంచు తలమోపుటిండ్ల వారుఁ
బ్రాణముల్ పిడికిటఁ బట్టుక యిట్టట్టు
దెమలని శిరసుకోడములవారు
దైహికాయాసంబు దలఁపక దొర్లుచు
నడతెంచు పొరలుదండముల వారు
గీ॥ నామటామట మ్రొక్కువా రడుగునడుగు
దండములవారు మిగుల సందడి యొనర్ప
నడరి పన్నగసార్వభౌమాచలేంద్రుఁ
గొలువఁ గోటానకోట్లు పెన్గూట మరుగ.

సీ॥ పైఁబొల్చు తొలుద్రాఁచుపడఁగయూరుపుఁబొగ
ల్నాభిపంకజమిళిందములు గాఁగ
ఘనతటద్గ్రావభాగంబున కాజాను
ఘటితహస్తం బజగరము గాఁగ
మలఁచి తలాడగా నిలిపిన వలకేలి
నఖరుచు లొ్మ్రోళికుందములు గాఁగ
నొరగాఁ గుడివంక కొఱగు కౌస్తుభరుచి
శ్రీవత్సఘనతటిద్రేఖ గాఁగ

గీ॥ రాత్రిఁ బవలును జారు నేత్రద్వయంబు
పాదసంవాహనక్రియాపరవశకమ
లోరుతలకుముదాబ్జధీకారి గాఁగ
వేడ్కఁ బవళించియున్న గోవిందుఁ గొలిచి.

సీ॥ చేమాకుతాళముల్ చెలఁగ రొండులఁ జేతు
లుంచి యందఱ వెక్కిరించికొనుచుఁ
బజ్జధూపమున దీపపుఁగోల రాజహ
స్తముసాఁచి జేగంట చఱచికొనుచు ఁ
దల యొరగిలఁగ్రుంగి తప్పెటగతికి వా
యించి గంగెడ్ల నాడించుకొనుచుఁ
దిరువడి సానుల బెరసి గంటలు మ్రోయ
బోడచప్పరముల నాడికొనుచుఁ

గీ॥ ద్రోవఁ గూర్చుండి బొంతలు మ్రోలఁబఱచి
ముదురుటెండల కోరఁగా ముసుఁగు జేర్చి
పట్టెదండలు మొఱయించి పాడుకొనుచు
నలరు దాసళ్ళ వీక్షించి యాక్షణమున.

సీ॥ చెక్కుల మకరికాచిత్రము ల్గరఁగఁగఁ
గలయ నూర్చుచు సారె నిలిచి నిలిచి
కటులభారమున వెన్కకు వీఁగి యందం
పతులయంసము లూఁత పట్టి పట్టి
తరులనీడలు చేర నరిగి నెచ్చలి వీచు
సురటితెమ్మెరలకుఁ జొక్కి చొక్కి
పాదాబ్జములు తొట్రుపడఁగ జానువులూఁది
యెక్కుడుదగ మెట్టు లెక్కి యెక్కి
గీ॥ వలుదగుబ్బలఁ జెమటలు వడియఁ బయిట
లుబ్బ నొత్తుచు నుస్సని యూర్చి యూర్చి
యలఁత దూలుచు వ్రాలుచు నలఘు హర్ష
జలధిఁ దేలుచు సోలుచు జలజముఖులు.

సీ॥ ఇలఁజూపు వలచేయి వెలిదమ్మికనుదోయిఁ
జెలఁగువానిఁ బయోధి మెలఁగు వాని
దట్టిఁజేర్చినవంకి గట్టుమీఁదటెంకిఁ
దనరు వానిఁ బురారి నెనరు వాని
నెడమపెందొడఁగేలు నెడఁజేరిచినయాలు
నెసఁగువాని శుభంబు లొసఁగు వాని
నిండుబంగరు పట్టు కొండవంచిన మెట్టు
వెలయువాని శుకాత్మ నొలయు వాని
గీ॥ చికిలి జిగిచుట్టుకత్తి జేజేలుబత్తి
నెఱపు వాని సురారులఁ బఱపు వాని
వేంకటస్వామిఁ గనుఁగొని వినయ వినమి
తాంగవైఖరి మెఱయ సాష్టాంగ మెఱఁగి.

శా॥కాలమ్మత్తగజాలు వేఁడిచలువల్ గ్రమ్మించు కన్దాలు కెం
గేలం బట్టిన చుట్టువాలు నెడచక్కిం గల్మిప్రోయాలు నే
వేళ\= భక్తుల బ్రోచు మేలు తెలిదీవిం బొల్చు పెన్బోఁగిలు ని
ర్మేలం బాయని వేల్పుచాలు గలసామి\= వెన్నునిం గొల్చెదన్.

శా॥ఆర్తత్రాణపరాయణాయ భువనైకాధారభూతాయ సం
వర్తాంభోనిధిమగ్నభూభరణకృద్వారాహరూపాయ దో
ర్వార్తాభీతమహీసుతాయ శిశుతావ్యాపారనశ్యత్తృణా
వర్తక్రూరనిశాచరాయ దివిషద్వంద్యాయ తుభ్యం నమః.

సీ॥ రేరిక్కఁరాణాల నూరిననీ రేఖ
లైతూఱు నీరికలైన చోట
గ్రేళ్ళుబ్బి నెలలు దాఁకిన నుర్లునెత్తాల
నలరు కానలఁ దారు తలిరుఁ గత్తి
తేని బాబాలేఁతఱెక్కఁ సోఁకులసారెఁ
దలఁకు నీరంబుల నొలుకు తెలిసి
రంబుతోఁ దనర నారలు కన్నెక్రొన్నన
తేనె సోనల నసలైన నేలఁ

గీ॥ దొలఁకు కొలఁకు కెలఁకులఁ దళుకు గులుకు
నున్న తిన్నెలఁ దరలక నూలుకొనిన
కిన్నెర కలకలంబుల కేకికరుతు
లూనుచుండెను తుంబురుకోన డాసి.

౭

చెళ్ళపిళ్ళ నరసకవి

ఈ కవి 18-వ శతాబ్దపు తుదినుండి 19-వ శతాబ్దపు తొలిభాగము వరకు వర్తిల్లినవాఁడు. తండ్రి చెళ్ళపిళ్ళ కామయ, తల్లి వెంకమాంబ. స్వగ్రామము గోదావరిజిల్లాలోని కడియము. యామినీపూర్ణతిలకావిలాసము, వెంకటేశ్వరవిలాసము, ఏకప్రాస కందగోపాలశతకము, అహల్యాసంక్రందనవిలాసము, ఏకాంతసేవాకలాపము వీరి కృతులు. ఈ స్తుతి పద్యములు వెంకటేశ్వరవిలాసములోనివి. శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు చెంచు కన్నెం బెండ్లియాడుట యిందలి యితివృత్తము.

వెంకటేశ్వరవిలాసము

సీ॥ వలరాజుగాన్పు చిల్వలరాజుపాన్పు గ
    ల్వలరాజులోన్పుగా గలుగు వాఁడు
కడలేనికల్మి యెక్కడలేనిబల్మి ని
    ల్కడలేనిచెల్మి సంగరము వాఁడు
కరివన్నెచాయ విన్కరిఁగన్నమాయ తొ
    ల్కరిఁగన్నమూయ నెచ్చెరికె వాఁడు
కరమున్నరూపు సత్కరమున్నచూపు మొ
    క్కరమున్నబాపు చిక్కెఁబగు వాఁడు

గీ॥ మేలువాఁడు జగజ్జాల మేలువాఁడు
నోమువాఁడు వరంబిచ్చు నోమువాఁడు
వన్నెవాఁడు దలంప మువ్వన్నెవాఁడు
యీశ్వరుం డగు శ్రీవేంకటేశ్వరుండు.

సీ॥ సిగను బించెమువాఁడు తొగలసంగడికాని
వగలఁ గుల్కెడు ముద్దుమొగమువాఁడు
మొలకనవ్వులవాఁడు కళుకుబంగరువన్నె
తళుకు దువ్వలువ మైఁగులుకువాఁడు
కొమరుప్రాయమువాఁడు గుమురు నీలపురాల
కొమరునెమ్మెయిచాయ లమరువాఁడు
నెనరుఁజూపులవాఁడు వనరుహాలయ కిమ్ము
దనరు పేరెదఁజేరు లొనరువాఁడు

గీ॥ నొసట గస్తురినామంబు పొసఁగువాఁడు
కరములను శంఖచక్రముల్ గలుగువాఁడు
డంబుమీఱిన మణికిరీటంబువాఁడు
మేలు శ్రీవేంకటాచల మేలువాఁడు.

సీ॥ తనుగొల్చువారిచేతను లంచముల వడ్డి
సాధించుఁ గాసు వీసంబు లనక
పేదచందమునఁ జేబియ్యంపుటోరెంబు
పులివోని పళ్ళెరంబుల భుజించుఁ
బిల్వ నెచ్చటనైనఁ బేర్మి విందులుసేయుఁ
దనయింట నెపుడు నందఱు మెసంగ
వేడ్కఁ బ్రసాదంబు విల్వఁజేయ నొనర్చి
కర మొసంగును గుత్తకాని రీతి

గీ॥ ననుచు నీజాడ లెన్నుదు రట్టి నీవు
పంతమున నన్నుఁ బైకొను టెంతమాట
దురితసంహార శేషభూధరవిహార!
పంకజాతాప్తనీకాశ! వేంకటేశ.

సీ॥ సేవకద్రవ్యమార్జింపుట భక్తమా
నసలోభమణఁచుట నయముగాదె
ముడివంటకంబుఁ జిల్కుడిపళ్ళెరంబులఁ
దినుట నీగర్వత్వ మనువుగాదె
అందఱి యిండ్లలో నారగింపుటలట్ల
తినఁజేయుటలు సమదృష్టిగాదె
బలువంటకము విల్వఁబఱచి పన్నిచ్చుట
గణుతింప నది ధర్మగుణముగాదె

గీ॥ నెలఁత యివి దోషములుగావు నిందసేయ
నమితసుగుణానుగుణవిశేషములుకాని
భావగుణధాత్రి! కుతుకసంపత్ప్రదాత్రి
చంద్రనిభగాత్రి! భిల్లరాజేంద్రపుత్రి.

౧౫

కాకమాని మూర్తికవి

ఈతఁడు 16-వ శతాబ్దమువాఁడు. తండ్రి రామలింగభట్టు, తల్లి తిమ్మాంబిక, స్వగ్రామము కాకుమాను. రాజవాహనవిజయము, పాంచాలీ పరిణయము, బహుళాశ్వచరిత్రము లీతని కృతులు. ఈ స్తుతిపద్యములు రాజవాహనవిజయములోనివి. మగధదేశమందలి కుసుమపురమును పాలించు రాజహంసునికుమారుడగు రాజవాహనుడు, మానసారమహీపాలుని కుమారుడగు దర్పసారుని యుద్ధమున జయించి, మానసారమహీపాలుని కుమార్తెయగు అవంతిసుందరిని పెండ్లియాడుట యిందలి యితివృత్తము. ఈ గ్రంథము శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి కంకితమీయబడినది.

రాజవాహన విజయము

ఉ॥ శ్రీయధరోపరిం గుచగిరిం గబరిం దరహాసవీటికా
ఛ్ఛాయల యింపుసొంపులయి చందనకుంకుమపత్రరేఖలై
యాయతకుందచంపకములై తగఁ గన్గొను వేంకటేశ్వరుం
డా యిరుగంటిచూడ్కిఁ భజనార్థితమమ్ము నదల్చుగావుతన్.

సీ॥ ఇందిరామదిరాక్షి కీడావు నీలంపు
మేడచుట్టు ప్రహారిగోడ యనఁగఁ
దనచేతి కెల్లప్పుడును లోనుగా రమా
తరుణివైచిన వలత్రాడనంగ

నలమేలుమంగ సయ్యాటంబునకు వైవ
దాల్చిన పొగడపూదండ యనఁగ
మున్నీటి కన్నెయన్ పెన్నిధానంబు దూ
గుటకు వైచినయట్టి గొలుసనంగ
గీ॥ భరితకౌస్తుభ దినమణిపరిధి యనఁగఁ
దనుఘనాశ్రిత మఘవకోదండ మనఁగ
వేంకటాధీశునురముపై వినుతిఁ గనిన
వైజయంతిక మాకిచ్చు వైభవములు.

సీ॥ తన తనూరుచిపైనిఁ దగ నుల్లసిలు గుల్ల
కావి నాఁ గనకాంశుకంబు దనరఁ
గరముల శంఖచక్రంబులు భుజముల
వ్రాలిన హంసచక్రములఁ దెలుప
మును మ్రింగిన దవాగ్నినన వచ్చెనా నురోం
గణమునఁ గౌస్తుభమణి వెలుంగ
నలిక పత్త్రాంత్యద్వయ లిఖితశ్రీల క్రిం
దటి పూలన శ్రుతికుండలము లమరఁ
గీ॥ జల్లచూపుల కాంతామతల్లి నాదు
తల్లి యలమేలుమంగ కైదండఁ గొనుచు
బన్నగనగాధ్యుఁ డేనింత కన్నుమోడ్చు
తరినిఁ గలలోన నెదుటఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.

సీ॥ ఏదేవు కనుదోయి హిమధామసోదరీ
కుటికాకవాటంబు కుంచెకోల
యేదేవు చరణాబ్జ మిందిరాపుత్రికా
కాకోదరాంగద కూకుదంబు
ఏదేవు చేకత్తి ఋభురాజపౌత్రుభా
మకుఁ జల్లచేతుల మంత్రసాని
యేదేవు నాభి పూవిగురు జేజేబువ్వ
క్రొవ్వెదఁగలయయ్య కవ్వగారు
గీ॥ సేవకేదేవుఁడౌందె నర్చావతార
పట్టి శ్రీవేంకటాచాలాధ్యక్షునకును
బరమమూర్తికి మామకభవ్యకావ్య
కన్య కల్యాణమొనరింతు గౌరవమున.

ఉ॥ చెప్పినపద్యమెల్లఁ జెవిఁజేర్చివిను న్వినఁడౌంకు గల్గినం
దప్పులు గిప్పలెన్నఁడౌకనాఁడును నాఁడును నేఁడు వేడుచో
నప్పన నెట్టిపో దడిఁగినన్ని వరాలిడుఁ గొండమీఁది తి
మ్మప్పనివంటి కావ్యపతి యబ్బుట యబ్బుర మిబ్బుధాళికిన్.

చ॥ పలికిన పల్కులెల్లఁ బరిపాకము దప్పఁగ ఖండశర్కరల్
ఫలములు జున్నులుక్కెరలు పక్వములింక మనోహరంబు లే
దలఁచిన పద్యమంతయు సుధారసమౌనఁట వేంకటాద్రిరా
ణ్నిలయుని కింకిటఁ గృతి ఘటింపక మానుట మాకు నేటికిన్.

సీ॥ శ్రీఖండ నగ పటీరాఖండసౌరభ
ప్రజదాయి యేగట్టువంటచెఱకు
నాసత్య సుఖవర్తనాసత్య భైషజ్య
జీవాతు వేగట్టు చేదుచెట్టు
రమణీయతర శచీరమణీ రమణమణి
కుట్టాక మేగట్టుచట్టుఱాయి
ధూర్జటి స్ఫుటజటాంతర్జటీవాటి సిం
ధుస్పర్ధి యేగట్టు దొనలనీరు
గీ॥ వ్యాసవాల్మీకశాండిల్యవాలఖిల్య
దేశికుల కెల్ల మంత్రోపదేశకర్త
లరయ నేశైలమున నుంకు లనగ దనరు
నట్టి వేంకటగిరి కొనియాడ దగదె.

ఉ॥ సంకలితాంబుతామరససానుగభీరకుమారధారికా
భ్రంకషనిష్కళంకఝురపాపవినాశనతీర్థసేవనా
ధ్యంకరణాత్మభూభువనయావతకల్పరసాలకేళిడో
లాంకటసద్విశంకటతరైలము వేంకటశైలమొప్పగున్.

సీ॥ ఏచెట్టు చూచిన హితగంధచందనం
బేరాలు గనుఁగొన్న నింద్రమణులె
యేజంతు వీక్షింప మృగనాభి మృగరాజ
మేదొనఁ గన్న గంగోదకంబె

యేతీర్థ మరసిన వృజినద్రుమకుఠార
మేచటియను గన హీరమయమె
యేమండపముఁజూడ వామాచలోపమం
బేఋషి దర్శింప భృగునిభుండె

గీ॥ భోగములకండ యలవేల్పు బువ్వదండ
పతితులకుబొండ పేదలపైఁడికుండ
తమము రేయెండ విబుధామృతంపుటుండ
కొండమాత్రంబె తిమ్మప్పఁ డుండుకొండ.

సీ॥ తన పైడిగోపురం బనుదినసేవార్థి
గడికి సుమేరు శంకాప్రదంబు
తన బలిపీఠ మార్ద్రదుకూల పతితాంధ
బధిరవంధ్యాపంగు పరివృతంబు
తన మహానసము నూతనఘృతాత్తాలంబ
సౌరభ్యవాసితాశావలయము
తన గర్భగృహము చందనచంద్రసాంకవ
కుంకుమమృగనాభి పంకిలంబు

గీ॥ గాన నేదేవళంబు వేంకటనగమున
వెలయఁ గనుపట్టునట్టి కోవెల వసించు
దేవుఁ డలమేలుమంగామనోవిభుండు
దొలఁచు జన్మాంతరానంత దుష్కృతములు.

క॥ అప్పప్ప చూడవలదా
యప్పని కోనెలపటీరహైమజలంబుల్
కప్పురము పునుఁగు మృగమద
మెప్పట్టున తావిగల్గు భృగుదివసమునన్.

సీ॥ జన్మజన్మార్జితచటుల పంకంబు గో
రాడఁడే వృషభాచలాగ్రవాసి
పక్షంబున దరిద్రభావాహి ద్రుంపఁడే
గరుడవసుంధరాధరవిహారి
యౌషధాసాధ్య వాతాదిరోగంబులఁ
దూలింపఁడే శేషశైలభర్త
భూతాది శంకానిరాతంక గహనంబు
హరియింపఁడే వేంకటాద్రినాథుఁ
గీ॥ డమృతనిధిఁ జూపఁడే యంజనాగవిభుఁడు
భద్రమూర్తి యమృతహారి భవ్యకీర్తి
చక్రి శుచినామధేయుండు జడమరీచి
కంకణముఁ గట్టినాఁడు రక్షణము కొఱకు.

సీ॥ అరుగునోయనక కట్టాని యొంట్లడియోఁగాఁ
జేరెఁడు బియ్యాలజియ్య చెలియ
సమయునోయనక కాంచనశాటిఁగట్టెఁగాఁ
దోమని పళ్ళేలదొర లతాంగి

ధనమెంత దఱుగునోయనఁ డింతవెచ్చమా
వడ్డికాసుల వెరవడికిఁగలిగి
కానుకసొమ్ములోఁగల డన్నిఁటశిఖలో
యామటామట(మ్రొక్కులయ్య యబల

గీ॥ యనుచు నగి మ్రొక్కుదురు వేంకటాధినాథు
నక్కడికి నల్లుహరిదమ యన్నుమగని
చక్రికుధరోత్తమమునడుచక్కిఁ కెక్కి
చక్క ముక్కోటి కరుదెంచు సౌరసతులు.

సీ॥ ప్రజలఁగానవివానిపాయసంబను సుద్ది
తునుమవా దృష్టి యంధునకు నిచ్చి
గొఱ్ఱాలెఱుంగునే బిడ్డకుట్టనుట మా
న్పింపవా వంధ్యకు నిసు వొసంగి
తూలింపవా యెద్దుఁద్రోచిన పిచ్చుగుం
టను పల్కుపరువు పంగునకు నొసఁగి
పాపవా చెవిఁటికిఁబట్టిన సంకను
నానుడి బధిరు వినంగఁ జేసి

గీ॥ యనుచుఁజను వేంకటాచలాధ్యక్షు జలరు
హాక్షు లక్ష్మీవిశుద్ధశుద్ధాంతవక్షు
బ్రహ్మతిరునాళ్ళ కరుదెంచి ఫలముఁ గాంచి
కటక కళ్యాణ ఢిల్లీ నికటజనంబు.

సీ॥ ఎటువంటిదో చూడ మెట మంచిగంధంబు
జిడ్డంచుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిచేర్చి
కనమెన్నఁ డిదిగదా యనుచుఁ గన్నుల గది
యఁగ బారిజాతంబు నత్తియత్తి
తలఁపుకెం పిటువంటిదా యంచుఁ దుఱుమునఁ
గొన జుట్టునను మేనఁ గూర్చి కూర్చి
వినువాఁక యిదిగదా యనుచు నాకాశగం
గావారి నంగముల్ గడిగి కడిగి

గీ॥ శేషగిరిఁ జేరి యారామసీమఁ గోరి
చైత్యకృత్యంబు నిత్యంబు సల్పు వేంక
టేశ వైశాఖతీర్థనిరీక్ష కరుగు
దెంచు నాసేతు కాశితైర్థిక జనంబు.

సీ॥ కొడుకు మన్మథుఁ డాఁడుఁబడుచు భాగీరథి
యిల్లాలు భూకాంత యిల్లు కొండ
యన్న దా బలభద్రుఁ డగ్రసూనుఁడు బ్రహ్మ
కోడలు శారద కొలములోన
మఱఁది కల్వలఱేఁడు మామ సముద్రుండు
మఱియును రెండవమామ భోజుఁ
డలరు పేరెదసొమ్ము వెలలేని మాణిక్య
మచ్చబంగారు పైపచ్చడంబు

గీ॥ నన్న వెచ్చంబు ముక్కంటి కెన్న నరిది
జగము లీరేడు గర్భవాసమున నిముడు
సిరియొడయఁ డెంతసంసారి శేషశైల
వల్లభునివంటి దాత దైవంబుఁ గలఁడె.

రేవణూరి వెంకటాచార్యులు

ఈతఁడు 17 - వ శతాబ్దము తుదినుండవలెను. తండ్రి తిరుమల కొండయార్యుఁడు. తల్లి పేరెఱుఁగరాదు. జన్మస్థానముగాని నివాసస్థానము గాని యెఱుఁగరాదు. రామచంద్రోపాఖ్యానము, శకుంతలాపరిణయము, శ్రీపాదరేణుమాహాత్మ్యము లీతని కృతులు. రామచంద్రోపాఖ్యానము లభ్యమగుటలేదు. ఈ స్తుతిపద్యములు శ్రీపాదరేణుమాహాత్మ్యములోనివి. శ్రీవేంకటేశ్వరుని శ్రీపాదరేణుమాహాత్మ్య మిందలి యితివృత్తము.

శ్రీపాదరేణు మాహాత్మ్యము

సీ॥ ఇంపైన క్రొవ్వాఁడి సంపెంగ నెత్తావి
నింపు జవ్వనిమేని సొంపు తావి
పాటలీకుసుమంబు సూటిగంధపుఁ జల్వ
బోటి మైగంధంపుమేటి చల్వ
కల్వ క్రొవ్విరి మంచి విల్వ వాసన గొల్వఁ
జెల్వదేహపు మంచి చల్వ వలపు
నెమ్మి బంగరు తమ్మి దొమ్మి గ్రందు దువాళి
కొమ్మ యంగము గ్రమ్ముకొను దువాళి

గీ॥ సమ్మదానందమును బొందు సమ్మనీంద్ర
యెమ్మెలాడి తనూసౌరభమ్ము సాటి
కమ్మవిరు లన్నిటికి సౌరభమ్ము లొసఁగు
సుమ్ము హరిపాదరేణులేశమ్ము మదన.

సీ॥ కాలాగరుజధూపగత వాసనల కన్న
పాటీరతరు సౌరభముల కన్న
పారిజాతగుళుచ్ఛ పరిమళంబుల కన్న
పంకజాతామోదపటిమ కన్న
కర్పూరపంకసంకలిత గంధము కన్న
కస్తూరికాస్వాదు కలన కన్న
వకుళప్రసూనజీవనపు తావుల కన్న
సాంకవప్రకటి తాసవము కన్న
గీ॥ నధికతరమై ఘుమం ఘుమాయతన మగుచు
మధురతరమైన శేషాద్రిమందిరాత్మ
పాదరేణువు నాజిహ్వాపై వసించి
సుకవితారీతివలపులఁ జొనుపుఁగాత.

ఉ॥ ఎంతటిరోగమైన హరియింతు నిమేషములోన నంచు
ధన్వంతరిరూపమైన నెఱవైద్యుఁడు వేంకటనాథుఁ డట్టి శ్రీ
మంతుని పాదరేణు పరమౌషధమౌచు మదీయరోగ మా
ద్యంతముగా నడంచియుఁ జిరాయువొసంగును నాకు నీయెడన్.

సీ॥ పైత్యభ్రమాధ్వాన్తపటలభానూదయం
బతిమేహదావానలాభ్రవృష్టి
కఫరోగబుర్బురత్కర్దమగ్రీష్మంబు
పాండు దుష్టోరగ పక్షిరాజు
పటుపురాణజ్వరపర్వతదంభోళి
క్షయకాలకూటవిషత్రిశూలి

కుత్సితశ్లేష్మాబ్ధికుంభసంభవమూర్తి
ధాతుప్రసూనచైత్రక దినంబు

గీ॥ వాతజీమూతసంఘాతవాయుపథము
చిరతరాయుర్విభావసంజీవకరణి
వెంకటేశ్వర శ్రీపాదపంకజాత
రేణువు మదీయ రుజలు హరించు గాత.

ఉ॥ నందుని సుందరీమణి యనం దగునట్టి యశోద తల్లియై
పొందుగ పాలు వోయుచును బుద్ధులు చెప్పుచు ముద్దులాడుచో
నందనుడై యహీంద్రగిరినాథుఁడు నాబిడ చిన్ని బొజ్జపైఁ
జిందులు ద్రొక్కు నుబ్బులకుఁ జెందిన రేణువు నాశ్రయించెదన్.

మ॥ అలఘుస్వచ్ఛములై యభీష్టదములై యత్యంతసాంద్రంబులై
విలసద్దివ్యములై విలక్షణములై విశ్వప్రచారంబులై
లలితామోదములై లతాంతగతులై లాస్యాధితత్వంబులై
చెలువందెన్ ఫణిరాజశైలనిలయశ్రీపాదభూరేణువుల్.

సీ॥ కలువ పూరేణువు కపురంపురేణువు
సరిసేయఁ దగ దని చాటవచ్చు
గంధంపురేణువు కస్తూరిరేణువు
ప్రతిచెప్పరా దని పలుక వచ్చు
పునుఁగురేణువు మంచి పొందమ్మిరేణువు
పురుడు గా దని చాలఁ బొగడ వచ్చు
సంపంగిరేణువు జాజిపూరేణువు
దీటౌనె యనుచు వాదింప వచ్చు

గీ॥ ఘనతరస్వచ్ఛతామోదగరిమ మాత్ర
మున వహింపగ జగమెల్ల ముంచి తేల్చు
పరిమళము లీను శేషాద్రిభవనుఁ డైన
శ్రీనివాసుని శ్రీపాదరేణువునకు.

గీ॥ గౌతమాంగనవలె ఱాయిగాను నడవి
లోనఁ బడి యుండగా నైతి నేను జగతి
శ్రీరఘూత్తముఁ డైనట్టి శేషశైల
నాథునంఘ్రిరజస్పర్శ నాకుఁ గల్గు.

సీ॥ చతురాననస్ఫూర్తిఁ బ్రతుకు బ్రహ్మకు నైన
సర్వజ్ఞుఁడగు గిరీశ్వరునకైన
వాచస్పతిత్వంబు వరలు గీష్పతికైన
శక్తిదాల్చు కొమరసామికైన
ధర ననంతఖ్యాతి మెరయు శేషునకైన
షడభిజ్ఞుఁడగు గణేశ్వరునకైన
వాగ్దేవతాసార్థవతి సరస్వతికైన
విబుధాఖ్యమగు దైవవితతికైన

గీ॥ సకల పాపక్షయంబులు సకలరోగ
హరణమై సర్వశుభదాయియై దనర్చు
వేంకటేశ్వరు శ్రీపాదపంకజాత
రేణులేశంబు మహిమ వర్ణింపఁ దరమె.

సీ॥ ప్రణతిఁ జేసెడివేళ బహుదివ్యరత్నసం
ఘటితకోటీర భాగముల మీఁద
పూజఁ జేసెడివేళ పున్నాగమల్లికా
పారిజాతాది పుష్పముల మీఁద
పాద్య మిచ్చెడివేళ పంకజాతామోద
పుష్కరనిమ్నగాంబువుల మీఁద
పదము లొత్తెడివేళ పరమరేఖాచక్ర
సౌభాగ్యమృదుల హస్తముల మీఁద
గీ॥ నెలమిఁ బ్రసరించి బ్రహ్మరుద్రేంద్రముఖ్య
దేవగణములకోర్కులు దీర్చునట్టి
వేంకటేశ్వరు శ్రీపాదపంకజాత
దివ్యరేణువు మాకోర్కె దీర్చుఁ గాత.

సీ॥ కలమృగంబులవెల్ల కస్తూరిమృగము లై
పొలుపొందె వేంకటభూధరమున
పసిఁడిరేకులవెల్ల పద్మంపు రేకు లై
పొలుపొందె వేంకటభూధరమున
నయము సరసులెల్ల చందనతరువు లై
పొలుపొందె వేంకటభూధరమున
జనితసత్తరులెల్లఁ జందనతరువు లై
పొలుపొందె వేంకటభూధరమున

గీ॥ ధూళు లెల్లను కర్పూరధూళు లగుచు
బోల్ప పొలుపొందె వేంకటభూధరమున
శ్రీనివాసాంఘ్రిరేణువై చిత్రకలిత
పరిమళఘుమంఘుమద్గుణప్రాప్తమహిమ.

ఉ॥ నాకమునందు గల్గు సుమనస్సుల తావుల మించి నేడు యీ
యాకసమేమొ తత్పరిమళాయిత మయ్యె సురేంద్ర రంభనాన్
వేకువఁ దాళ్ళపాక తిరువెంగళనాథుఁడు బాడ నాడు ద
ర్వీకరరాడ్గిరీశపదరేణువు లెల్లను గప్పబోల్ జుమీ.

మ॥తిరుమంత్రాఖ్యహలంబు పూని కృషికృద్ధీమంతుఁ డాత్మీయహృ
ద్ధరణిన్ దున్ని ద్వయార్థబీజములు నిండంజల్ల నంకూరమై
పరగన్ బూచిన మోక్షశాలికిని పైపై సత్తువల్ నింపు దా
నెరువై శేషగిరీంద్రపాదరజమూహింపంగ నిద్ధారుణిన్.

సీ॥ సకలబాడబగేహసమితి కాహవనీయ
సద్ధ్రివ్యధూపధూసరము లగుచు
సర్వమౌర్వీధనుక్షత్రియశుద్ధాంత
సౌధంబులకుఁ బుష్పశరము లగుచు
నఖిలవర్తకపణ్యముఖపద్మముల కైన
మదసంకుమదచంద్రపదము లగుచు
నఖిల మహాశూద్ర నిలయంబులకు తప్త
గోక్షీరనవనీతఘుటిక లగుచు

గీ॥ సంచితసమస్తఘటహస్తిశాలలకును
భూరివిస్తారపరమదధార లగుచుఁ
బరగె శ్రీవేంకటస్వామి పాదరేణు
పరిమళంబులు తిరుమల పట్టణమున.

సీ॥ నేఁ గటాక్షించితేనే కదా మూఁకకు
మూకత్వము దొలంగు లోకనాథ
నే దయాదృతిగన్న మీఁదకా బధిరుని
బధిరత్వము దొలంగు విధిపదాంక
నేను సంభాషించితేనె కా యజ్ఞాను
నజ్ఞానము దొలంగు విజ్ఞహృదయ
ధాత్రి నాదుప్రసాద మత్తికా నత్తికి
నత్తిపల్కు దొలంగు నళినగర్భ

గీ॥ మూఁకకును మూఁకత దొలంగు మొగి బధిరుని
బధిరత దొలఁగు నజ్ఞు నజ్ఞత దొలంగు
నత్తికిని నత్తి దొలఁగు శ్రీనారసింహ
పదరజస్పర్శమాత్రనే పలుకుబోటి.

శ్రీలలనకరంపుఁ జెమరు రేణువును
గోలలనపయంట కొమరు రేణువును
నీళచన్నులపైన నెలయు రేణువును
నోరిమై యహితల్ప మొరయు రేణువును
విమలాదులకుఁ దావి వీఁగు రేణువును
విమలాప్సరలబాడు వేగు రేణువును
నిత్యముక్తులమేన నిండు రేణువును
ప్రత్యమరులపుండ్రపాండు రేణువును
నమరంగ జయముఖ్యు లరయు రేణువును
కుముదాదులకు గోర్కి గురియు రేణువును
ననిరుద్ధసంకర్షు లాను రేణువును
నొనరఁ బ్రద్యుమ్నాదు లూను రేణువును
బహురుద్రవిధిశక్రభావ్య రేణువును
బహులోకపాల సద్భావ్య రేణువును
నరయ శరణ్యంబు లరయు రేణువును
విరజ పైపైఁ దేలివెలయు రేణువును
నలసోమసవనంబు నాపు రేణువును
వలచి ముక్తులశ్రమల్ వాపు రేణువును
పరమపదం బెల్లఁ బరచు రేణువును
పరమవైష్ణవులమేల్ పరచు రేణువును
గంగాప్రసూస్నానకలిత రేణువును
గంగోర్మికలలోనఁ గలచు రేణువును

ఘనసింధుమార్గంబు గప్పురేఖవును
మునులమ్మృగాదుల మోడ్పురేఖవును
సత్యలోకపుగొండ్లి సలుపురేఖవును
నిత్యసంసర్గంబు నిలుపురేఖవును
క్షీరాబ్ధిసురుగులఁ జెందురేఖవును
భూరివై కుంఠముల్ పొందురేఖవును
చంద్రసూర్యులలోనిచంచురేఖవును
నింద్రాదిసురలు మోహించురేఖవును
మీనుచెక్కులపైనమ్మృదువురేఖవును
పూనికూర్మముగాచు పొదువురేఖవును
ఘోరకోలము కోరకొనలరేఖవును
నారసింహునిగోళ్ళనలరేఖవును
గుజ్జువామనకుంభగుంభరేఖవును
రజ్జుపారునుకళారంభరేఖవును
రాతినాతినిజేయు రావురేఖవును
రీతినీలపుటంశ రేపురేఖవును
కపటలప్పవిపాది గట్టిరేఖవును
నెపమగుత్తుపుచొంగనెట్టిరేఖవును
నందసుందరిబొజ్జ నాటురేఖవును
క్రిందుద్రేఁతలకళల్ గీటురేఖవును
బూతనచనుచేదు పుచ్చురేఖవును
వాతరూపునినేలద్రచ్చురేఖవును
శకటార్చిదెగటార్చి జడియురేఖవును

ప్రకటాళినొకదోళిబడియు రేణువును
కాళీయుతలలపై గదలు రేణువును
మేలీయదలకొల్పమెదలు రేణువును
యమునతోయమ్ముదాయమ్ము రేణువును
ఘుమనవాసిలుతావిక్రోవి రేణువును
ముద్దులదిగనీడ్చిమసుకు రేణువును
ముద్దువిద్దెములాడుముసుకు రేణువును
జెట్టిపోరులదొమ్మిజిమ్ము రేణువును
గుట్టవైరులదిమ్ముగ్రుమ్ము రేణువును
ద్వారకాగరుధూపదర్ప రేణువును
సారసశక్తిప్రసర్ప రేణువును
రైవతకుంజాభిరామ రేణువును
దైవతావలిపరంధామ రేణువును
రాధికాకేళీనిరాస రేణువును
మాధవీగంధాదిమాస రేణువును
రుక్మిణీనిటలసారోప రేణువును
రుక్మాంగదాక్షిచిద్రూప రేణువును
సత్యభామాతపస్సార రేణువును
సాత్యకీహస్తప్రసాద రేణువును
మిత్రవిందాగంధమిళిత రేణువును
మైత్రేయముఖపరీమళిత రేణువును
జాంబవత్యక్షిప్రశస్త రేణువును
శంబజాంతకశిరఃశస్త రేణువును

కాళిందికాసరఃకమలరేణువును
కాళిందజానదీకమలరేణువును
లక్షణాకబరికాలసితరేణువును
లక్షణప్రదమహాలలితరేణువును
భద్రాకపోలసంబంధరేణువును
భద్రయోగసదనుబంధరేణువును
మహితసుదంతసీమంతరేణువును
సహితోద్భవాదికస్వాంతరేణువును
యాదవావళిగోరినట్టిరేణువును
యాదవప్రభుపీఠహారిరేణువును
శ్రీశైలభోగప్రసిద్ధరేణువును
శ్రీజానకీముఖ్యసిద్ధరేణువును
స్వామిసరఃకేళిసౌఖ్యరేణువును
స్వామిపూజాముఖ్యసఖ్యరేణువును
నాకాశగంగాజలార్ద్రరేణువును
నాకాశరాజపోషార్ద్రరేణువును
తొండమాధిపసముద్ధూతరేణువును
పాండవతీర్థసంపాదరేణువును
సంకీర్తనాచార్యసఫలరేణువును
వేంకటాహ్వయపద్మవిమలరేణువును
నలమేలుమంగాధిపాంఘ్రిరేణువును
దలఁతు మమ్ములఁబ్రోవఁదలఁచురేణువును.

తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుఁడు

ఈతఁడు 15-వ శతాబ్దమువాఁడు. తండ్రి నారాయణసూరి, తల్లి లక్కాంబ. జన్మస్థానము రాజంపేటతాలూకాలోని తాళ్ళపాక. ఈ కవి సాళువ నరసింహదేవరాయల కాలములో నున్నవాఁడు. ఆంధ్ర ద్రవిడ కర్ణాటభాషలలో సంకీర్తనపద్ధతి కీతఁడే సృష్టికర్త. సరససంగీతవిలాసములతో సర్వజనసులభముగా. సంకీర్తనాత్మకముగా నాంధ్రవేదాంతము నవతరింపజేసినాఁడు. ఈతనికి సంకీర్తనాచార్యుఁడని, హరికీర్తనాచార్యుఁడని, పదకవితాపితామహుఁడని, ఆంధ్రవేదాంతకర్తయని బిరుదులుగలవు. అధ్యాత్మ్యసంకీర్తనలు, శృంగారసంకీర్తనలు, వేంకటేశ్వరశతకము, శృంగారమంజర్యాదులు లభించినవి. సంకీర్తనలక్షణము (సంస్కృతము) శ్రీవేంకటాచలమాహాత్మ్యము, రామాయణము మొదలైన గ్రంథములు రచించినట్లు ఈతని మనుమడు చెప్పెను. కాని పైగ్రంథములు కానవచ్చుటలేదు.

శ్రీ వేంకటేశ్వరశతకము

ఉ॥ పల్లవపాణి విశ్వగురుభామిని యిట్టి ప్రపంచ మంతకుఁ
దల్లి సమస్తజీవులనిదానమ శ్రీయలమేలుమంగ! నీ
చల్లనిచూపు చిల్కి వెదచల్లఁగఁ బుణ్యులమైతి మంద్రు భూ
మెల్లను నీ వధూమణి ననేకవిధంబుల వేంకటేశ్వరా!

చ॥ వెలయఁగ వేంకటాచలమువీథులఁ గమ్మని పుష్పవృష్టి కిం
పలరఁగ నేఁగివచ్చి యలపారఁగ నయ్యలమేలుమంగతో
నలరఁగ గోరకమ్ముల లతాంగన లిమ్ముల నేస చల్లఁగాఁ
గలకలనవ్వ మిమ్ముఁ గలకంఠశుకావళి వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ చాఁగు బళా జగత్పతికిఁ జాఁగు బళా జగదేకమాతకున్
చాఁగుబళా రమేశునకుఁ జాఁగు బళా యలమేలుమంగన్
జాఁగుబళా యటంచుఁ గడుఁ జక్కనికాంతను వీథివీథి మీ
రేఁగఁగనిత్తు రారతు లనేకవిధంబుల వేంకటేశ్వరా!

చ॥ పరిమళముం బ్రభావము శుభస్థితి నిత్యవిభూతి విభ్రమ
స్ఫురణము దివ్యవైభవము భోగము శ్రీయలమేలుమంగ నీ
యురమున నంచు సన్మునులు యోగిజనంబులు మెచ్చిమెచ్చి నీ
వరవనితాశిరోమణి నవారణఁ గొల్తురు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ ఒక్కొకనాటిరాత్రి సకలోన్నతుఁడైన ఖగేంద్రమూర్తిపై
నెక్కి వినోదలీలఁ జరియించుచు నయ్యలమేలుమంగ మో
మక్కునఁ జేర్చుచున్ బహువిహారములన్ వనవీథులం బ్రియం
బెక్కువగాఁ జెలంగు విధ మేమనిచెప్పుదు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ ఓచెలి! యోలతాప్రతిమ! యోమృగలోచన! యోచకోరికా!
యోచదురాల! యోచిలుక! యోసతి! యో యలమేలుమంగ నీ
చూచిన చూపులే విభుఁడు చూచిన చూపు లటంచు నీ సతిన్
ఖేచరసిద్ధకామినులు కీర్తన సేతురు వేంకటేశ్వరా!

చ॥ పరిమళమో కదంబమొ ప్రభల్ విడ నించినవిగ్గొ నిర్మలా
భరణమొ నిత్యవైభవమొ భాగ్యమొ శ్రీయలమేలుమంగభూ
ధరునకు నాదిలక్ష్మియని తత్త్వమహత్త్వరహస్యవేత్త లం
బరమునయుండి నీవనితఁ బ్రస్తుతి సేతురు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ కొమ్మకు గోరుముద్దలును గుజ్జనగూళ్లను, బేడపొళ్ళ మా
యమ్మకు, బొమ్మరిళ్ల లలితాంగికి, మాయలమేలుమంగకున్
బొమ్మలు బొమ్మపొత్తికలు బోనపుదొంతు, లటంచు నీసతిన్
నెమ్మిభజించి మ్రొక్కుదురు నిర్జరకాంతలు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ ఓ కమనీయచంద్రముఖి! యోవలరాయనితల్లి! యోసుధా
సైకతచాతురీజఘనచక్రిణి! యోయలమేలుమంగ నీ
వే కరుణించి కావు మని వేడ్కల నింద్రపురంధ్రు లందఱున్
బైకొని నీలతాప్రతిమఁ బ్రస్తుతి సేతురు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ ఓలలితాంగి! యోకలికి! యోయెలజవ్వని! యోవధూటి! యో
గోల! మెఱుంగుఁజూపుకనుఁగోనల నోయలమేలుమంగ! మ
మ్మేలినతల్లి! నీవిభు నకించున కించుకమా దెసఁజూపు మంచు నీ
పాలికిఁ జేరి మ్రొక్కుదురు పద్మభవాదులు వేంకటేశ్వరా!

చ॥ సరసిజసంభవాది దివిజప్రకరంబుల సంపదల్ సువి
స్తరములుగాఁగఁ గన్గొనలఁ జల్లెడు శ్రీయలమేలుమంగ నీ
తరుణి యురంబునం జెలఁగఁ దన్మయ మందెడు నీకుఁ బ్రాతియే
పరమపదప్రభుత్వము నపారమహత్త్వము వేంకటేశ్వరా!

చ॥ తరుణి! మహానిధానమ! సుధామయకూప! సమస్తవైభవా
భరణమ! దేవదేవునికృపామతి యోయలమేలుమంగ! నీ
కరుణయ చాలు లోకములుగానఁగ నంచు మునీంద్రులున్సురల్
నిరతి నుతించి మ్రొక్కుదురు నీప్రియకాంతను వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ నించిన పంచదారలును నేతులుఁ దేనెలుఁ గమ్మఁగాఁగఁ దా
లించిన కూరలున్ బరిమళించఁగ నయ్యలమేలుమంగ వ
డ్డించిన నిర్మలాన్నములు దెంద మెలర్పఁగ నారగింతు నీ
మించిన వేయుఁజేతులను మేలము లాడుచు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ ఆతఁడె నీవు నీవనఁగ నాతఁడె నీపలుకే తలంపఁగా
నాతని పల్కు నీహృదయ మాతఁడె పో యలమేలుమంగ నీ
చేతిదె సర్వజంతువులజీవన మంతయు నంచు సన్మని
వ్రాతము సన్నుతించు ననివారణ నీసతి వేంకటేశ్వరా!

చ॥ నెఱి నలమేలుమంగకును నీకును బద్మభవాండభాండమే
మెఱసిన బొమ్మరిల్లు తగుమేడలు మీఁదటి లోకముల్ ప్రభల్
తెఱలఁగ మించు నయ్యినుఁడె దీపము గుజ్జెనగూడు చంద్రుఁడే
తొఱలిన దేవసంఘములె తొత్తులు బంట్లును వేంకటేశ్వరా!

చ॥ వడి నలమేలుమంగ నిడువాలికచూపు నివాళి నీపయిన్
సుడిసిన తమ్మిఱేకులు ప్రసూనశరంబులు గల్వఱేకులున్
బడిబడి మీఁదమీఁద రసభావనగా దిగఁబోసి నట్లు పో
పొడవగు పువ్వుజొంపములపూజలు నీకును వేంకటేశ్వరా!

చ॥ ఇతఁ డలమేలుమంగవిభుఁ డీతఁడెపో కలశాబ్ధికన్యకున్
సతతముఁ జిత్త మిచ్చిన రసజ్ఞుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు సర్వవైభవో
న్నతుఁడు రమాసతీప్రియుఁడు నందకశార్ఙ్గధరుం డటంచు ని
న్నతివలు మెచ్చి మెచ్చి కొనియాడుదు రెప్పుడు వేంకటేశ్వరా!

చ॥ నిగిడి పయోధిఁద్రచ్చునెడ నిర్జరసంఘము నిక్కిచూడఁగా
ధగధగమంచు దిక్కుల నుదగ్రతటిల్లత లుల్లసిల్లఁగాఁ
దగ నుదయించి మించిన సుధాప్రతి మీయలమేలుమంగ నీ
మగువ యటంచు మెత్తురు సమస్తమునీంద్రులు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ పచ్చలసందిదండలును బాహుపురుల్ మణినూపురంబులున్
మచ్చరికంబులున్ బసిఁడిమట్టెలమ్రోఁతలుఁ బెల్లు మ్రోయఁగా
నెచ్చెలు లోలిఁ గొల్వఁ దరుణీమణి శ్రీయలమేలుమంగ నీ
ముచ్చట దీర్చు నొక్కపరి ముందఱ నిల్చిన వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ యోగ్యతలేని కష్టుఁడ నయోగ్యుఁడ నన్నిటఁ జూడ గర్వని
ర్భాగ్యుఁడ నీకృపామతికిఁ బ్రాప్తుఁడ నోయలమేలుమంగ నీ
చూచుకృపానిరీక్షణమె చూచెద నంచును నీప్రియాంగనన్
బూచినవాక్ప్రసూనములఁ బూజలు చేసెద వేంకటేశ్వరా!

౧౧

కృష్ణకవి.

ఈ కవి 18-వ శతాబ్దమువాఁడు కాఁబోలు. తండ్రిపేరు నరసింహార్యుఁడు. తల్లిపేరు, జన్మస్థానము నివాసస్థానముగాని తెలియరాదు. చిలుమామిళ్ల పాపయ్య ప్రభుని యాస్థానకవీశ్వరుఁడనని చెప్పుకొన్నాఁడు, కాబట్టి కృష్ణాజిల్లావాఁడు కావచ్చు. ఈతఁడు మఱేగ్రంథమును రచించినట్లెఱుఁగ రాదు. కాళిదాసుని శాకుంతలమును పద్యకావ్యముగా రచించినట్టున్నాఁడు. ఈగ్రంథము శ్రీవేంకటేశ్వరున కంకిత మీయఁబడినది.

శకుంతలాపరిణయము

శా॥ శ్రీవత్సాంకలసద్భుజాంతరయుతస్వీయోరుహారాగ్రరే
ఖా విశ్రాంతి నెసంగు తత్కుచతటిన్ గైసేయు కాశ్మీరసం
భావంబుల్ తనమైఁ బొసంగ నలమేల్మంగాభిధానేందిరా
దేవిం గౌఁగిటఁ జేర్చు వేంకటపతిన్ ధీయుక్తిఁ గీర్తించెదన్.

సీ॥ ఏదేవదేవుని సాదరాలోకంబు
లోకంబులకు సౌఖ్య మాకలించు
నేపరాత్పరు దివ్యరూపానుభావంబు
భావంబులకు మేలు పాలుకొలుపు
నే జగజ్జనకుని యిచ్ఛావిహారంబు
హారంబు ధారుణీచారుముఖికి
నే మహాబలశాలి హేలావతారంబు
తారంబు విష్టపత్రయమునకును

గీ॥ నే సుధీనిధి కరిగాపులై సుఖింతు
రంగబంగాళచోళ కళింగవంగ
గౌళపాంచాలనేపాళమాళవాంధ్ర
శకయుగంధరముఖ్య దేశములనృపులు.

శా॥ ఆవిన్నాణపు వేలుపుందొర ప్రపన్నానీకముల్ గొల్వఁగా
శ్రీవైకుంఠపురంబు వెల్వడి లసచ్ఛృంగారుఁడై యిందిరా
దేవిం దోడ్కొని స్వామిపుష్కరిణికాతీరప్రదేశంబునన్
భావింపం దగు హేమసౌధమున శుంభల్లీల వర్తించుచున్.

సీ॥ ఆమోదమున రమారామాలలామంబు
మెఱుఁగారు నురముపై మెఱుఁగు లీన
నహితలోకైకదుస్సహసహస్రారంబు
లాలితంబగుచుఁ గెంగేల నమర
ఘనతరామలకనత్కనకోత్తరాసంగ
దీధితి యొడలిపైఁ దేజరిల్ల
భూరిగైరికచారుహీరకోటీరంబు
కొమరారు నుత్తమాంగమునఁ దనర

గీ॥ లలితధాతువిచిత్రశిలావిశేష
శేషగిరిశృంగశృంగారరచితనిశాంత
బహుళమణిరాజరాజితభద్రపీఠి
సరసగతి వేంకటాచలస్వామి వెలయు.

చ॥ సనకసనందనాదిమునిసన్నుతపాద రమావినోద కాం
చనమయవాస శత్రుజనశాసన దాసనమస్క్రియాప్రియా
వనరుహనేత్ర పత్రరథపత్ర పవిత్రచరిత్ర సామగా
యనఘన శేషశైలనిలయా వలయాదివిశేషభూషణా.

చ॥ హరిహరినాగనాగపళతారకతారకతారతారకా
శరశరదిందుకుందహరిచందనచందనభారభారతీ
వరవరవాజివాజిరథవాసభవాసమృణాళనాళవి
స్తరతరకీర్తికీర్తితసదానసదాననవేంకటేశ్వరా.

౧౨

వెంకటాచలవిలాసము

ఈ గ్రంథకర్త నామ, దేశ, కాలాదులేవియు నెఱుఁగరావు. రచన ప్రశస్తమయినందున నిందు జేర్చుటయినది. దీని మాతృక తంజావూరి సరస్వతి మహాలులో నున్నది.

క॥ శ్రీకాకులవల్లభుని ని
రాకులమతిఁ బూజనేసి యాహరిదయఁజొ
క్కాకులజోకన్ దూలన్
గాకర్మము లెల్ల హర్షకలితాత్మకులై.

క॥ అల మును లెదుటం గాంచిరి
కలహంసారావవాణిఁ గమలజపాణిన్
బులినశ్రోణిన్ దతశై
వలవేణిన్ కృష్ణవేణి వారిధిరాణిన్.

ఉ॥ అన్నదిచెన్ను కన్నులకు నామతిసేయఁ గృతావగాహనో
త్పన్నమహాప్రబోధరసపారగులై మఱి వార్ధిపొందు గై
కొన్నయనేకవాహినులఁ గోరిక లీరిక లెత్తఁ గ్రుంకుచున్
వెన్నునికిన్ దివాణమగు వేంకటశైలముఁ జూచువేడుకన్.

చ॥ చని చని కాంచి రాదివిజసంయము లందఱు ముందఱన్ గన
త్కనకమణిప్రభాజనకధాతుగుహాతటశృంగసాలమున్
జనజనిబంధనేంధనధనంజయదంచితతీర్థజాలమున్
సనకసనందనాది మునిసంస్తుత శీలము శేషశైలమున్.

వ॥ ప్రవేశించి తత్పురోభాగమ్మున,

సీ॥ పొడుపుగుబ్బలిమీఁదఁ బొడుచుభానునిలీల
గలకిరీటము తలఁ గలుగువాని
అరచందురుని వెన్నుసఱచునెన్నుదుటిపై
ముత్యాలతిరుమణి మురువువాని
మొసలివామించుల మిసమిసల్ దీపించు
నొసపరి కుండలయుగమువాని
సెలవులతుదకెక్కు చిరునవ్వుడాల్ డెక్కు
తళుకులేజెక్కుల కులుకువాని

గీ॥ కలువతామరకొలముల వలనఁ జేయు
చూపులను చలివేడియుఁ జూపువాని
విమలలావణ్యజలనిధి వేలఁబొడము
పగడమన నొప్పు వాతెఱ సొగసువాని.

సీ॥ కరశంఖమునకు నేకగ్రీవమను తేవ
గల గ్రీవచెలువులఁ జెలఁగువాని
తనువెత్త కీర్తిప్రతాపంబు లన మించ
కరగతశంఖచక్రములవాని
నాకల్పఫలమిచ్చు నాకల్పశాఖల
దాయాదులౌ కేలుదోయివాని
నలకనిర్జితభృంగయౌ నలమేల్మంగ
కిరవైన పచ్చని యురమువాని

గీ॥ కోరి యిరుదుగమొగముల కుఱ్ఱగన్న
యమ్మదానగు పొక్కిటితమ్మివాని
ఘోరదానవవిపినకుఠారమైన
బలుకతారంబు కటితటిఁ గలుగువాని.

సీ॥ బంగారుబ్రాఁతచెఱంగుల రంగారు
పట్టుదుప్పటి కటిఁగట్టువాని
పద్మపద్మప్రభాస్పదపాదవేదమం
జీరమ్ములను విలసిల్లువాని
అతుల చిరత్నరత్నాంశుజాలముల మిం
చులమించు మించుల నలరువాని
శాంతశృంగారరసశ్రీల నెలవైన
మెఱుఁగుజాఁమనచాయ మేనివాని

గీ॥ సర్వగీర్వాణసముదయసార్వభౌమ
బిరుదుగలవాని విఖ్యాతి వెలయువాని
శుభగుణావాలు నిర్జరస్తుతివిశాలు
వితతకరుణానివేశు శ్రీవేంకటేశు.

సీ॥ మొలకతారపుటెక్కు గలవాని గలవాని
నెనరువాని పౌగడ్త దనరు వాని
దయతోడకూడు చేతనవాని తనవాని
తనయంతవానిగా నునుచువాని
పదములఁబొదలు నాపగవాని పగవాని
బురకని మనిచిన బిరుదువాని
నెమ్మోమువినగవు వెన్నెలవాని నెలవాని
చెలికన్నుదోయిగాఁ జెలఁగువాని

గీ॥ నంబుదపుడంబుమీఱు గాత్రంబువాని
కొండనక కోర్కికొండను కొండవాని
నిలువుగల పైఁడిచెలువుల వలపువాచి
మేలుసమకూర్చు నలమేలు మేలువాని.

సీ॥ తలనిల్లుగట్టు వ్రతమ్ముబరాయని
తోమని పళ్యాల నేమగాని
చేరెడుబియ్యాల యోరెముదినువాని
కోణంగిసేవల నాణెగాని
కానుకలకు వడ్డికాసులు గొనుతేని
ముక్కోటితీర్థపుఁ డెక్కులాని
యడుగడుగుకు మ్రొక్కులందెడి దేవుని
కూకటిమాడల గుత్తగాని

గీ॥ శుక్రవారపుసేవలసొగసువాని
మానిసుల కోరివలపించు మాయలాని
తిండిమెండయగారి నితిగళగురుని
కాంచి సేవింప సంతోషకలితు లగుచు.

సీ॥ అభివాదనము వృషభాఖ్యమహాహార్య
నవ్యకూటాగ్రవాస్తవ్యునకును
దండంబు గరుడాభిధానశైలమణీ వి
భాసమానస్వర్ణభవనభర్త
కంజలి శేషనామాధిక్యధరణీధ
రాధిత్యకాగృహమేధిమణికి
వినతి శ్రీవేంకటవిఖ్యాతనామధే
యాచలహేమగేహాకులపతికి

గీ॥ చిన్నిపూ వంజనాద్రిప్రసిద్ధనిధికి
శరణు గృహసరసీకేళిసక్తమతికి
మోడ్పుగేలు త్రిమూర్తులమొదలిదొరకు
వెండియు జోహారు వినతవేదండునకును.

సీ॥ సర్వేశ సర్వాత్మ సర్వగుణాతీత
సర్వజనావన సదయహృదయ
గోపాల గోపాల గోపనధౌరేయ
గోగోప గోపికా భాగధేయ
వారణదైన్యనివారణ వారణ
శిక్షణ దక్షిణసింహశౌర్య
శేషాచలేశ యశేషలోకనివేశ
శేషశరీర విశేషతల్ప
గీ॥ నీలనీరదనీరధి నీలగాత్ర
తీర్థతీర్థమహాతీర్థతీర్థపాద
నంద నందని సనకసనందన నుత
శరణు శరణయ్య శరణార్థిశరణు శరణు.

మ॥ సవరక్షాచణ సామగేయ సితభాస్వద్ద్వీపశీతేశ రూ
పవరేణ్యా సుచరిత్ర సూరిజనభావ్యాసేవనాసక్త వా
సవముఖ్యామరసైంధవత్పదసరోజా!! సోమవాణీశ సం
స్తవ సౌమ్యాత్మక సంగదూరతర సర్వప్రాణి సంరక్షకా.

సీ॥ భువనముల్ పుట్టింప పోషింప నణగింప
కర్తయైన ప్రధానమూర్తి వీవ
మస్తకముఖ్య సమస్తాంగబహులత
లక్షింపదగు జగత్సాక్షి వీవ

కొల్చువారికి గోరిన కోరికెల్ దయసేసి
రాజిల్లు వేల్పులరాజ వీవ
యజుఁడు రుద్రుండు నింద్రాదులా దేవతల్
గూడ నెఱుంగని ప్రోడ వీవ ?

గీ॥ తలపులొడ్డి యీతాపసావలికిఁ జూడ
నలవిగానట్టి బ్రహ్మంబవయ్య ? నీవ
శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గ చాప
భూరి విస్ఫూర్తికీర్తిత భుజుఁడ వీవ.

క॥ ఈ శైల వైభవం బీ
దేశిక సౌభాగ్య మీ సుతీర్థమహత్త్వం
బీ శౌరి కరుణ గురు వా
గీశఫణీశులకు నయిన నెన్నఁగఁదరమే.

ఉ॥ ఏమి తపంబొనర్చితిమొ యేసుకృతం బొనరించినామొ యే
నోములు నోచినారమొ మనోరథముల్ మదిదేటువారగా
కామిత దానపాటవము గల్గిన తండ్రిని వేంకటాచల
స్వామిని చూడగంటిమి శుభమ్ములుగూడ నఘమ్ములూడగన్.

సీ॥ అనుచు లోననుచు మహానురాగమ్మున
తనిసి పల్కుచు గిరీంద్రమ్ము డిగ్గి
తద్దక్షిణమున విధాతుకమండలు
నాళంబు వెడలు స్వర్ణదితెఱఁగున

భూరి తటోద్ధతిపొలుపొంది యఘహర
వారియౌ నయ్యాళువారితీర్థ
మటఁ గాంచి తానములాఁడి కౌశికదిక్త
టాంచలవసదనలాక్షిఁ గొల్చి

గీ॥ భక్తి గోవిందరాజుల ప్రణుతిఁదెల్పి
యాయచలసార్వభౌముని బాయలేక
బెనగు నాలోకనముల నొయ్యనమరలిచి
మినుకుటందియదోయిసామిని దలఁపుచు.

౧౩
గణపవరపు వెంకటకవి.

ఈతఁడు 17-వ శతాబ్దిపువాఁడు, తండ్రి అప్పయార్యుఁడు. తల్లి మంగమాంబ. స్వగ్రామము కాకెపల్లీ మజరా గ్రామమగు గణపవరము. ప్రబంధరాజవిజయ వేంకటేశ్వరవిలాసము, ఆంధ్రకౌముది, ఆంధ్రద్విరూపకోశము మొదలుగాగల గ్రంథముల నిర్వదియైదింటిదాకా రచించినాఁడు. ఈ స్తుతిపద్యములు ప్రబంధరాజ విజయ వేంకటేశ్వర విలాసములోనివి, ఈ గ్రంథము శ్రీవేంకటేశున కంకితమీఁబడినది.

శ్రీప్రబంధరాజవిజయ వేంకటేశ్వర విలాసము

ఉ॥ శ్రీలలనామణీ ముఖవిశేషవికస్వర లోచనాబ్జ వీ
క్షాళిమదాళిమేచకవిభాన్వితమై తగుపారిజాత పు
న్నాలిక గల్వపూసరముమాడ్కి భుజాంతరపాళిమీఱ ను
ద్వేలదయాసనాథుఁడగు వేంకటనాథుఁడు మమ్ముఁ బ్రోవుతన్

సీ॥ రతికి భారతికి మేరలు నియోగించనె
చ్చరిక నెమ్మదిఁ గొన్నగరితమిన్న
గారాబమునఁ బాలకడలి ముద్దులు సేయ
నలరుని ల్లంట్రఁవు టాఁడుబిడ్డ
కలుములవెదచల్లుకడగంటిచూపుల
మగనితో మ్మెక్కినమాయలాఁడి
చెలికత్తె యగుమంచుమలపట్టి పోరామి
గీలుఁగొల్పిన రాయగేస్తురాలు

గీ॥ తనకడుపు పల్లఁగా జగత్త్రయముఁ గన్న
తల్లి జాబిల్లికినిఁ గూర్మిచెల్లె లయిన
మంగళాకార యలమేలుమంగ నాదు
తలఁపు లీడేర్చి మాయింట నిలచుఁగాఁత.

సీ॥ కొండలరాయనిఁ గొలుచుకవులకు బం
గారంపుమడుపు మోకాళ్లమడుపు
పరమదాసవ్రాతపాపంబు లెల్లను
గడలకుఁ దుడుపుమోకాళ్లమడుపు
దిటమున నెక్కనెంతటివారి కొదవించుఁ
గన్నంత జడుపు మోకాళ్లమడుపు
నానాదిగాగత నరసంతతికిఁ బున
ర్గమనంబు లుడుపు మోకాళ్లమడుపు
గీ॥ తడుపు లిడనట్టిమేనులు నిడుపుఁజూపు
నొడుపు మది నెంచి తపములు గడుపుమునుల
పొడవు లెఱిగించు జీఁకటినిడుపుగుహల
కడుపొలుపలరునిడుపు మోకాళ్లమడుపు.

క॥ కోరి తలచెండ్లు దాల్చిన
వారును నడుగడుగు మ్రొక్కువారును ప్రాణా
ధారము లెల్లెడ నొరఁగెడు
వారును తీర్థములువచ్చువారై రెందుఁ.

సీ॥ అభయంబు లిచ్చు మా యిభరాజవరదున
కుభయంబు లొనరింపు చున్న వారు
వెలపులుమాన్పు మా వేంకటేశ్వరునకుఁ
జలపులు భయభక్తి జలపు వారు
ఘనయోగిజనసమావనయోగి కనుమోల
వినియోగములు సేయుపనుల వారు
దురిత రుజౌఘవైద్యునికి హృద్యముగా ని
వేద్యము లొసగంగ వేడు వారు
గీ॥ పరులఁబొరి గొను జోదుకు పరులు నరుల
దోసములు దోసు నయ్యకు దోసెలలరు
నప్పునికి నప్పము లతిరసాధిపతికి
నతిరసంబుల నిచ్చు వారైరి వరుస.

సీ॥ బడలినవారికి వడపప్పు పానకా
లనఁటిపం డ్లొపినయన్ని గలవు
యెళనీరు బిసనీరు లెందు హేరాళంబు
నీరుచల్లఁ బెరు గపార మచటఁ
గప్పురగంధంబు కైరవల్పట్టీలు
తట్టుపునుంగును జుట్టుపూవు
లెందు వేడిన వెల్ల యేచప్పరంబున
విప్పైన గొడుగులు విసనకఱ్ఱ
గీ॥ లేలకులు శొంఠియును లవంగాలు పనస
తొలలు చెఱుకులు ఖర్జూరఫలము లెన్ని
వేడినను గొం డనుచు జాటు వేంకటేశు
భక్తజాలంబు తిరునాళ్లప్రజకు నపుడు.

సీ॥ అలమేలుమంగామనోబ్జభృంగ పరాకు
యహరహర్దానవహర పరాకు
శ్రీతిరుపతిమహాసింహాసన పరాకు
దివిజాధినాథవైభవ పరాకు
సకలభక్తజనరక్షణవిచక్షణ పరా
కజరవందితపదాంబుజ పరాకు
కమనీయసందీప్తగరుడవాహ పరాకు
శతకోటిమన్మథాకృతి పరాకు
॥ దేవర పరాకు తిరుమలాధిప పరాకు
మాయురే స్వామి చాంగు భళా యటంచు
మాగధులు చేరి సముఖంబు వేగవిప్ప
నలువు మీఱంగ నిజవాహనంబు డిగ్గి.

సీ॥ కలిమివాల్గంటితోఁ జెలిమి చేయనిమేలు
జులిమివావిరిజూపుబలిమి వాఁడ
మెడదవాటిలుకిత్తు వెడదవావడిగ్రోలి
బెడద వాపెడు గొప్పయెడద వాఁడ
పులుఁగువార్వము నూని యలుగువారల జెండ
గలుగు వాటంపు చుట్టలుఁగు వాఁడ
కరమువాదిడుమామ యురమువాలించు మొ
క్కరమువారని మేలికరము వాఁడ
॥ జారిపోరోగిరపుజడదారి మన్నె
పాటపాటాన విని సొక్కు బోటువాఁడ
సొగసుకాటుకపేరి గొండగవిదారి
నోమి నెక్కొన్న నలరూపుసామి మిన్న.

సీ॥ తులలేని పెండక్కు నలుమోముజిగి పిల్ల
తుమ్మెద నునుబొజ్జతమ్మి వాఁడ
జగజోతి చేబొక్కసాదర మిడి వేడి
చూపులమైసొమ్ములేపు వాఁడ
యి_త్తికతల యెన్నునీనుచూలాలు వా
విరిబూచుతఱి రెప్పవిప్పు వాఁడ
తావితాల్పరిపగదాయ కూటపుదిండి
రెక్కకట్టైరపక్కిజక్కి వాఁడ
గీ॥ నెగడు తిగలేని తపని కంటిపొద బువ్వ
మన్నెవారిడు పొగడిక గన్నవాఁడ
సొగసుకాటుకపేరి గొండగవిదారి
నోమి నెక్కొన్న నలరూపుసామిమిన్న.

సీ॥ గుడుగుపాల్ మబ్బుటాపిడుగు వానకు గట్టు
గొడుగువాటము దాల్చు వడుగు వాఁడ
నుడుగువాల్ గమి మైలగడుగువారి మెఱుంగు
లుడుగువా రని వ్రేలి మడుఁగు వాఁడ
పడుఁగువాలిక నని చెడుగువారిని చెండ
పొడుగువా నగు క_త్తి దొడుగు వాఁడ
వడుగువాకుగ బలినడుచు వాకునఁ జేరి
యుడుగువాలఁగ ద్రొక్కు నడుగు వాఁడ
గీ॥ నడుగు వదలని జగజెట్టి ముడుగుటకును
చిడుగుడున గరిడినడచెక్కు డగు వాఁడ
సొగసుకాటుకపేరి గొండగవిదారి
నోమి నెక్కొన్న నలరూపుసామి మిన్న.

సీ॥ చాగపుపొలదిండిసాహెబు తలమాని
కపువిను కొమరుపొగ_త్త వాఁడ
ననుమీనుమనుమని నుడిపంట్రాయుమేల్
దంటగన్నతుపాసిబంట వాఁడ
మోదుగనును మొగ్గముక్కుచక్కనిపక్కి
నెక్కునెక్కటిగేరు పెక్కువాఁడ
తపసిరాచందు డెందపుతమ్మిముద్దియ
పయి నంగుగమెలంగు మయిమవాఁడ
గీ॥ కోరి యనయంబు ప్రామిన్కు కొనలు దెల్ప
లేని వలకారిజిగిరూపు మేని వాఁడ
సొగసు కాటుకపేరి గొండగవిదారి
నోమి నెక్కొన్న నలరూపుసామి మిన్న.

సీ॥ బలితంపువలపుదాల్పరి దిండిగమితావు
గలదొర వాకిట నిలుచు వాఁడ
చాగపు ననదోటసామింటజాలీను
బాలెంత యగు బోట్రవేలివాఁడ
పాలేటిరాయని పాపనిసైఁదోడు
పెద్దకొల్వీడు రొమ్ముగద్దెవాఁడ
బెడగు చెంబడిబిడ్డ కడుపున బొడమిన
జడదారి వడిసుడి నడరు వాఁడ
గీ॥ వెల్లసుడి చుక్కతలగోము బొల్లిమోము
పక్కిరామూపు నడిచక్కి నెక్కు వాఁడ
సొగసుకాటుకపేరి గొండగవిదారి
నోమి నెక్కొన్న నలరూపుసామి మిన్న.

సీ॥ జాలుఁ(వేలును సంకుఁ(గాలుడాలును బిల్ల
రాలు కేలునుగల జాళి వాఁడ
పాలుఁబ్రోలును పుల్గుడాలు మేలును పచ్చ
దేలుసాలును గల హాళి వాఁడ
మేలుకోలును జగమేలుకీలును కల్మి
జాలు నాలును గల లీలవాఁడ
వాలుడాలును ముగ్గుచేలుఁ(పాలును వేల్పు
చాలు మేలును గల వేలవాఁడ

గీ॥ రేలును బగళ్లు నెఱజగడాలుబన్న
పాలువడుగాఁ బొగడత నోలువాఁడ
వేలుపోవని పొలదిండ్ల సూలు కొనుచు
దీలువడగొట్టు నట్టి గగ్గోలువాఁడ,

సీ॥ శ్రీమించు బంగరు చిఱుగజ్జెలడుగులు
వరదకరము కటివామపాణి
పీతాంబరమ్మును పిడెము పొక్కిటితమ్మి
విశ్వంబు లిడు బొజ్జ వెడఁదయురము
చెంగట నలమేలుమంగ శ్రీవత్సంబు
శంఖచక్రాంకహ స్తద్వయంబు
భుజకీర్తులును గళంబున తుళసీదళ
మాలిక వీనుల మకరకుండ

గీ॥ లములు నునుమోవి చెక్కులు కొమరుముక్కు
తీరు దయలీనుకన్నులు తేట యగు మొ
గము కిరీటంబు గల మిమ్ముఁ గంటి మిపుడు
జలజహితధామ వేంకటశైలధామ.

సీ॥ తోమనిపళ్యాలతోడఁ జేఱుడుబియ్య
ముపసాదము మెసంగుముదుగుఁ దలఁచి
యెడ్డెల బెదరించి యొడ్డికాసులతోన
కానుక గ్గొనెడియాగడముఁ దలఁచి
శ్రీవైష్ణవాగ్రణిసేయుకుళమునకు
మనుమోయునంబేదతనముఁ దలఁచి
తనయంతకులకాంత సెనసియు వేఱొక్క
మదనాలిఁ గైకొన్నయగడుఁ దలఁచి
గీ॥ తాళనే యలమేల్మంగతాయి యిన్ని
దలఁచియే కాదె యనఁటిబొందెలను నీకు
బుద్ధి చెప్పించెఁ బెండ్లిలోఁ బద్దుమీఱి
జలజహితధామ వేంకటశైలధామ.

సీ॥ మునుపుగా నెంగిలిఁ దినిపించుశబరికిఁ
దంద్రిపై నేరము ల్దలఁచి మనుప
నెన్ను లొసంగినయెఱుకలగమికాని కే
మౌదులే కోర్కె లెల్ల నొసగఁ
బడితరంబులు కొంచెపఱచి సొమ్ములు నాచు
పాదుషా నీసరిపాలివాఁడె
చూఱగా సీమంతపారుపత్యముసేయు
వాఁడు నీకును జెలికాఁడె తలఁప
గీ॥ వారియేలిక వీవా నీవంటివేల్పు
వేఱొకఁడా తెల్పవే కొల్వు వెదకవలయుఁ
దప్పు లెన్నక రక్షించుదాత నొకని
జలజహితధామ వేంకటశైలధామ,

సీ॥ అతులితోన్నత తిరుపతి పరిపాలన
విభవోన్నతుండవై వెలసి కాక
యేరిని నేరుపునేరంబు లెంచక
నుభయలోకసుఖంబు లొసఁగి గాక
మహిమ యలర్మేలుమంగ యిల్లాలుగా
మునునోఁచు పుణ్యావాసనను గాక
చేఁదోడువాఁదోడునై దయ నెవరు పి
ల్చిన తోడమాట లాడసనె గాక

గీ॥ దేవుఁడ నటన్న నూఱక తీఱు నెట్లు
చెల్లఁబో నీకు నొకనికిఁ జెల్లుఁగాక
తండ్రివీ వలమేల్మంగ తల్లిమాకు
జలజహితధామ వేంకటశైలధామ.

సీ॥ ఆగమాంతార్థరహస్య మూవాలంబు
ప్రణవంబు కూఁకటిబలిమి వేఱు
పెనుమొదల్ భువనమోహనమైనకాయంబు
కరచతుష్టయము శాఖాచయంబు
వనమాలికయుఁ బల్లవశ్రేణికౌస్తుభ
ము సుమంబు వినువాఁక పువ్వుదేనె
పయినల్లులేతతీవియ యలమేల్మంగ
భక్తులఁ బ్రోఁచుట ఫలముగాఁగఁ

గీ॥ గలుఁగు నీపేర వెలసినకల్పకంబు
నామనం బనునందనారామసీమ
పాదుకొనుఁగాక సకలవై భవసమృద్ధి
జలజహితధామ వెంకటశైలధామ.

౧౮, ౧౯

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు

వీరు 19-వ శతాబ్దము తుది భాగమునను 20-వ శతాబ్దము తొలి భాగమునను వర్తిల్లినవారు. దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారు, చెళ్లపిళ్లవేంకట శాస్త్రిగారును జంట కవులు. వీరిరువురకే తిరుపతివేంకటేశ్వరులని పేరు. తిరుపతిశాస్త్రిగారి తండ్రి వెంకటావధాని తల్లి శేషమ్మ. వీరు జల్లిసీమ కాపురస్థులు ఎండగండి నివాసులు, కాకినాడలో పోలవరము జమీందారు వారి యాస్థాన విద్వత్కవులుగానుండిరి. వేంకటశాస్త్రిగారి స్వగ్రామము గోదావరిజిల్లా కడియం, తండ్రి కామయ్య, తల్లి చంద్రమ్మ. ఈ జంట కవులు శతాధిక గ్రంథకర్తలు, ఈ స్తుతిపద్యములు నానారాజ సందర్శనము లోనివి కొన్ని. వీరు (వేంకటశాస్త్రిగారు) 1936 సం॥ శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామిని దర్శించినప్పుడు చెప్పినవి కొన్ని.

శా॥ దేవా! నీశుభదర్శనమ్మునకు నాదేవేరి యత్నించియు
న్నే వెన్కంజను వేయు నక్కతమున న్నీకొండకుం రాద త
ద్భావంబెప్పుడు త్వత్పదాంబుజయుగీబద్ధంబ, అట్లౌటచే
నీవే యాపెకుఁ గొండనెక్కు సుకృతంబీవయ్య! యిప్డేనియుం.

శా॥ నాకున్నీదగుపేరు, నావెలదికిన్ గాంతాశిరోరత్నమౌ
నీకల్యాణియభిఖ్య, నా సఖునకున్నీవుంచునికొండతో
నేకీభావముమూఁడు నుంగలిగెనిందేమున్నదో మాయ! యీ
యేకీభావమ దెట్టిదో? యెఱుఁగుదీవే! వేంకటేశప్రభూ!

శా॥ నోరు న్నెత్తియు మొత్తుకొన్నఁ బలుక న్నోరున్న దేవళ్లతే
రేరు న్నీవొకరుండుదక్కఁ గలిలో, నీలాటి నీదర్శనం
బారంజేసితి మున్నొకప్డు, మఱియిప్డానాటికీ నాఁడునీ
సౌరేనారయఁ గల్గితిన్ సుకృతినై స్వామీ! వృషాద్రీశ్వరా.

శా॥ నేనై నీశుభ దర్శనమ్మునకు రానేలేను గంగాధర
శ్రీనాథుండటు "షష్టిపూర్తి" యనిపిల్చె న్నన్నుఁ, దత్కారణం
బైనాకబ్బెను నీదుదర్శనము దేవా! నేఁటిపున్నెమ్ము నం
దే నొక్కంపునె కాదతండు గలఁడంచే విన్నవింతుం బ్రభూ.

మ॥ వెనుకన్ శ్రీచెలికాని గోపవిభుతో విచ్చేసి నీపుణ్య ద
ర్శనముం జేసితి మేను దిర్పతియు గోత్రమ్మం ఘ్రులన్మెట్టి నేఁ
డనఘా! దంటుకులుండు సుబ్బనవధాన్యగ్రేసరుం డంఘ్రి ఘ
ట్టన దోషంబది లేనిభక్కి నిటుకొండన్ జేర్చెనో దేవరా.

మ॥ సతితో నీదగు దర్శనంబొనరుపన్ శక్తుండఁ గానైతి, నా
మతికిన్ ధైర్యము గల్గవయ్యె క్షమియింపన్ వేడికొంచుంటి వృ
ద్ధత నానాఁటికి హెచ్చియున్ దుదకెటో ధైర్యమ్ముచేకూరె, వ
చ్చితిఁ బుత్రుల్ వెనువెంటరా నినుఁగనన్ శ్రీవేంకటేశప్రభూ.

మ॥ ఎపుడేభాగ్యము చేసుటన్ వలెనొ నీకేకాక మాబోటి మూ
ర్ఖపుఁ గీటమ్ముల కెట్లుగోచరమగుం? గైకొమ్ము నామ్రొక్కు, లె
ల్లపుడు న్నీదరి నున్నయట్లుగనె నన్నాత్మీయుగా నెంచి నీ
కృపకుం బాత్రునిగా నొనర్పుమని ప్రార్థింతున్ వృషాద్రీశ్వరా.

మ॥ అఱువై యాఱు ననంతరాబ్దమిదిగో నారంభమీనాఁటఁ జే
కుఱె నీదర్శనమెంత పుణ్యదినమొక్కో నేడు శ్రీవేంకటే
శ్వర! నీదర్శనమొక్కయీయిహమునన్ సౌఖ్యంబెకా కాపయిన్
బరమార్థమ్మును గూడ హస్తగతమై భాసిల్లఁగాఁ జేసెడిన్.

శా॥ "బాలాజీ"యని యౌత్తరాహులునినున్ వాకొంద్రు తద్వాచకం
బాలోచింపఁగ శక్తిబోధకమయౌ, నాయమ్మవే యౌదువో?
ఫాలాక్ష ప్రభునాత్మజాతుఁ డల సుబ్రహ్మణ్యుఁ డంద్రెందఱో
యేలా మాటలు, సర్వమీవగుదు, విందేశంకయో వేంకటా!

మ॥ అలరామానుజులేమొ నిన్నుహరిగా నంకించె నంచున్, శివ
స్థలమే మున్ననియున్ దదీయములు తత్తచ్చిహ్నముల్ నేడునున్
గలవంచున్ మఱికొందఱంద్రు నిజమో?కాదో? "జగన్నాస్తి" వా
దుల నద్వైతుల నేమిసేయునివి యెందున్ బ్రహ్మమే కన్పడున్.

శా॥ డోలన్ జిన్నతనాన నెక్కితి నహో? 'డోలీ'ని నేడెక్కితిన్
"బాలాజీ"ని వినుంగనుంగొనెడి సద్భావమ్ముతో వార్ధకం
బోలిన్"రెండవబాల్య"మంచనెదరార్యుల్ నేడు తార్కాణమై
నీలానాథ! భవత్కటాక్ష గరిమన్ వేనోళ్ల వాక్రుచ్చెడిన్.

శా॥ 'రానేరా' ననిపట్టుపట్టిన ననున్రప్పించియే తీరి తీ
వో నీలాధిప! వేంకటేశ్వర త్వదీయోత్సాహమేలాటి దో
కానీ భక్తు బరీక్షసేయుటకు నీకన్నన్ మఱొక్కండు లేఁ
డీనాటన్ "గలిదైవతంబ" వల నీవే దేవ! ముమ్మాటికిన్.

మ॥ నరసాఖిఖ్య మహాకవీశు ననఘు న్నాపిన్నము త్తాత నీ
వెఱఁగేయుందు, భవచ్చరిత్ర మతడెంతేసొంపుగా వేంకటే
శ్వర! కావ్యంబుగ 'వేంకటేశ్వరవిలాసం'బంచు గావించె నో
సరసీజాక్ష! తదన్వయు న్ననుగృపన్ సాకంగఁ బ్రార్థించెదన్.

మ॥ సతిప్రేరేపె, భవత్పురస్థితము శిష్యవ్రాతముంగూడ న
న్నతిగాఁ గోరుచువచ్చె; నెందులకు సామర్థ్యంబులేదంచు నే
సుతరామంటి ససేమిరా యని; కడున్ జోద్యంబగు న్నేఁడెటుల్
కృతకృత్యుం బొనరించితో దరిసెనంబిప్పించి యప్పానమున్.

(రెండవ పరి దర్శించినప్పుడు చెప్పినవి.)

జులై 1936 } వేం॥ శా॥ శతవధాని, 'షష్టి పూర్తి' నుండి

సీ॥ కాసుచొప్పున నింతగా నార్జనముచేసి
తెంత దెచ్చినను మాకింతలేదు;
గడగడలాడినిన్ గానంగనేతెంత్రు;
గానబోయిన మమ్ముఁ గాంచుటరిది
ప్రీతితోనీకు నర్పింతురెంతైన; మా
కింత యిచ్చియు నెంతు రెంతొయనుచు;
సేవించినీకు వాంఛితము లిత్తురు; సేవ
కావించి ననుమాకుఁగాను నీరు;

గీ॥ తే॥ వేయిమాటల ఫలమేమి? పేరులొక్క
టైనను నదృష్టములు వేఱులై చెలంగు
సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీంద్ర
శరణ! తిరుపతివేంకటేశ్వర నమోఽస్తు.

సీ॥ ఆసించెదేలొకో కాసులార్జింపంగ
శుద్ధదారిద్ర్య విస్ఫూర్తితనర
లక్షించెదేలొకో లంచమిచ్చినవారిఁ ?
బక్షపాతివిధమ్ము బయలుపడఁగ
హింసించెదేలొకో ఋణమిచ్చినృపకోటిఁ ?
బెద్దకోమటిసెట్టి విధముదోఁప
వసియించెదేలొకో పర్వతాగ్రమ్ముపై ?
వేటలాడెడి బోయసాటిదెలియ

గీ॥ తే॥ నాకు నివియన్నియును నవ్వనడకలంచు !
దోఁచు, నీచిత్తమున కేమిదోఁచు నొక్కొ ?
సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవీంద్ర
శరణ ! తిరుపతి వేంకటేశ్వర ! నమోఽస్తు.

(మొదటి దర్శనం చేసినప్పుడు చెప్పినవి.)

నానారాజసందర్శనం — పూర్వార్ధమునుండి

ఈ పద్యములు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ద్వితీయ అన్నమాచార్యోత్సవ సందర్భమున శ్రీస్వామిని దర్శించినపుడు, వేసంగి సెలవులలో హిందూమతోపన్యాసము లొసఁగుటకు వెళ్లి శ్రీ స్వామివారిని దర్శించినపుడు రచించినవి.

తిరుపతికొండ

సీ॥ శృంగారరాయని చెలువు మీఱినకొండ
ఫణిరాజుపేరిటి పసిఁడికొండ
పుష్పజాతుల విష్ణుఁ బూజింపఁగలకొండ
కల్పవృక్షము లెల్లఁ గలుగుకొండ
చిలుకలు కోయిలల్ పలుకరించెడుకొండ
మృగరాజుకోటులు మెలఁగుకొండ
ఘోరదురిత మార్చు కోనేర్లుగలకొండ
తలఁచినమోక్షంబు గలుగుకొండ

గీ॥ అమరవరులకు వైకుంఠ మైనకొండ
ఆళువార్లకుఁ బ్రత్యక్ష మయినకొండ
అరసి చూచిన బ్రహ్మాండ మైనకొండ
నేను పొడగంటి శ్రీవేంకటేశుకొండ.

శ్రీ వేంకటేశ్వరుఁడు.

సీ॥ అఖిలవిశ్వమున కేకాధార మర్చావ
తారమ్ము తా నౌట తథ్య మగును,

అఖిలమై యాదిమధ్యాంతముల్ లేఁగొన్న
నిత్యంబు తా నౌట సత్యమగును,
అఖిలపూర్ణము సచ్చిదానందమయము నా
రాయణార్థకము తా నగుట నిజము
అఖిలజీవుల కాయురారోగ్యభాగ్యప్ర
దాత తానౌట యథార్థ మగును,
గీ॥ అఖిల మయి పొల్చు తనకల్మి నరయ నఖిల;
మఖిలము ఖిలమ్మె తనకల్మి నరయకున్న;
నెవ్వఁ డవ్వాఁడ వీవె రావే, భయార్తు
నాదుకోవె! వేంకటనాథ! చేదుకోవె!

సీ॥ విట్టనిల్వాలు లోయపట్టులు కడునోడు
దొడుకులు నగుమెట్టుత్రోవలందు
నడునడనడుఁకుచు వడఁకులు వాఱుచు
నెడనెడ నిట్టూర్పు లుడుపుకొనుచు
నేడుకొండలు నిన్నుఁ బాడుచుఁ గడచని
సోలుచుఁ జొక్కుచు నాలయంబు
చేరి యయ్యెడఁ గల్గుద్వారపాలకుల దం
డడి కోసరిల్లి లోఁగడకుఁ జొచ్చి
గీ॥ దివ్యభవదీయదృష్టి కందితిమి; కష్ట
పడక లభియింప దీశ్వరపద మటన్న
సూక్తి నిజమయ్యె నిన్ జూచి చొక్కినాఁడ
దక్కినాఁడ నీ, కిటుచూడు మ్రొక్కువాఁడ!

సీ॥ ఆకుఁజిల్కలు తెక్క లల్లార్చి యాడుచోఁ
బువ్వుల్ గుబాళించి నవ్వుచోట
పక్షులతో వృక్షపటలి వెల్విరియుచో
జంపతుల్ వాహ్యాళి సల్పుచోట
జలజల సెలయేళ్లు జాల్వారి దొరలుచో
నదులు సంభ్రమములతోఁ గదియుచోట,
ఏకాగ్రవృత్తి యోగీశ్వరుల్ వెలయుచో
నద్రిశృంగములు మి న్నందుచోట,
గీ॥ పుడమికి గుడారుగా మిన్ను పొలుచుచోట,
నాకసము భూమి యంటిసలాడుచోట
చొచ్చు లోలోని కెచ్చటో చొక్కుఁ దక్క
నా మనసు నీకు వేంకటానందనాథ!

సీ॥ వెలసితి వేడుకొండలమీఁద నూరును
బల్లెయు దరి లేని పట్టునందు
నెలకొల్పితివి దివ్యనిలయంబు లచ్చోట
బహుభోగభాగ్యముల్ పరిఢవిల్ల
రప్పించుకొనుచుంటి వెప్పుడుఁ గోటానఁ
గోట్లభక్తులను నీకొండదరికి,
రక్షించుచుంటి సర్వప్రపంచము మ్రొక్కు
లిడువారి కాపదల్ తొడరకుండ
గీ॥ ననుదినము వేనవేలు ద్రవ్యంబు సేక
రించుచుంటివి వడ్డితోఁ బెంచి పెంచి
నీమహత్త్వంబు దెలియనౌనేమి స్వామి?
బిడ్డలను గావ నీ కెంత జడ్డు దేవ!

శా॥ ఏవేవో వెఱిపొట్టిచెయ్దములతో నీలోకతంత్రమ్ములన్
ప్రావీణ్యంబు గణింపఁ జూచితిని వ్యర్థంబయ్యెఁ; మేల్తాంటి, నో
దేవా! సర్వము నీయధీనమగు టర్థిన్ గంటి, వెన్నంటి నీ
త్రోవన్ ద్రొక్కితిఁ జిక్కులుక్కడఁగెఁ దోడ్తో వేంకటాధీశ్వరా!

సీ॥ నగ్నస్వరూపసౌందర్యదర్శనవేళ
భైరవ మూర్తివైభవము గంటి
క్షీరపూర్ణఘటాభిషేకసంభ్రమవేళ
జినదేవమూర్తి విన్నసువు గంటి
కర్పూరకస్తూరికాలేపనాభిషే
కమువేళ సౌమాపతమును గంటి
హైమోత్తరీయసమర్పణార్హణవేళ
పరశక్తిమూర్తి సుందరత గంటి

తే॥గీ॥ మంగతాళిధరించి సర్వాంగశోభ
వెలయువేళ నీవిష్ణుత్వ మెలమిఁ గంటి
సర్వదేవతాత్మకమయి జరగు నీదు
శుక్రవారాభిషేక ముత్సుకతఁ గంటి.

తిరుమల-తిరుపతి దేవస్థానం ప్రెస్, తిరుపతి. కా. 500. 11–11–58.

 రు.పై.

33.	ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు భాగములు (8, 9, 10,) ఒక్కొక్కటి....		1—50
34.	సారసంగ్రహగణితము	....	1—12
35.	అష్టాదశరహస్యములు. (2-వ భాగములు) (9-18)	....	2—00
36.	,, ,, ,,	....	0—56
37.	శ్రీ అన్నమాచార్యులచరిత్రము	....	1—87
38.	ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు (5-వభాగము)	...	2—25
39.	అష్టాదశరహస్యములు (మొదటి 8.) (1-వ భాగము)	....	3—94
40.	శ్రీనివాసవిలాససేవాది	....	4—50
41.	శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాతము	....	0—12
42.	శ్రీ వేంకటేశ్వర సహస్రనామ అష్టోత్తరము	....	0—37
43.	శృంగారసంకీర్తనలు (4-వ భాగము)	....	2—00
44.	,, ,, Edited by వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి		2—00
45.	ఆధ్యాత్మసంకీర్తనలు (6-వ భాగము)	....	2—00
46	,, (11-వ భాగము)	....	5—00
47.	తాళ్ళపాక కవుల పాటల స్వరసహితము రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ (1-వ భాగము)		3—00
48.	,, (2-వ భాగము)	....	2—00
49.	సుభద్రాకల్యాణము	....	0—75
50.	మణిమేఖలా (పండిత శ్రీరాములురెడ్డి)	....	2—75
51.	అంతఃకరణశాస్త్రము (out of stock)	....	2—00

శ్రీ వెంకటేశ్వర పటములు

1.	శ్రీ వేంకటేశ్వర	....	1—00
2.	శ్రీ పద్మావతి	....	1—00
3.	శ్రీ వేంకటేశ్వర మరియు పద్మావతి	....	1—00
4.	శ్రీ వేంకటేశ్వర మరియు పద్మావతి	....	0—12
5.	శ్రీ వేంకటేశ్వర లేక పద్మావతి	....	0—25
6.	శ్రీ వేంకటేశ్వర లేక పద్మావతి	....	0—06
7.	శ్రీ మలయప్పస్వామి (వజ్రకవచముతో)	....	1—00
8.	శ్రీ మలయప్పస్వామి (వజ్రకవచముతో)	....	0—25
9.	శ్రీ వేంకటాచలమాహాత్మ్యము 51 పటములతో కూడిన పుస్తకము		5—50
10.	శ్రీ వేంకటాచలమాహాత్మ్యము 51 పటములతో ఒక కాగితమున		1—50

పై గ్రంథములు వలయువారు క్రింది చిరునామాకు వ్రాయవలయును :—

ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసర్. తిరుమల-తిరుపతి దేవస్థానములు (చిత్తూరుజిల్లా